

Oila va jamiyat

№ 14 (1417)
10-APREL
2019-yil

Gazeta 1991-yil 1-sentabr dan chiqqan boshlagan

@oilavajamiyatgazetasi_bot

E-mail: oilavajamiyat@mail.ru

Insoniyatning Bolalik Qo'shig'i

Халқаро бахшичилик санъати фестивалининг энг ёш иштирокчиси 5 ёшда бўлса, энг ёши улуги 94 ёшда.

Juringlar Qo'rg'on ketamiz

ХОСИЯТ БОБОМУРОДОВА

Шоирини унутмаган жон элим,
Улугларга, буюкларга кон элим,
Аллларини олавериб қора кун
Ҳасратлардан бағри зада, қон элим,
Туриглар Қўрғон кетамиз,
Журиглар Қўрғон кетамиз!

Оқтов билан Қоратовнинг ораси,
Ўзи тенги бахшиларнинг сараси,
Жуманбулбул ўғли кутар бизларни,
Асрлардан ўтиб тортган наъраси,
Туриглар Қўрғон кетамиз,
Журиглар Қўрғон кетамиз!

Тоғлар аро учиб борар товуши,
Донғи келар тилдан тилга овушиб,
Қўшрабонтнинг қўш қанотли ўғлини
Қутлашайлик дўсту рақиб қовушиб.
Туриглар Қўрғон кетамиз,
Журиглар Қўрғон кетамиз!

Жуманбулбул деса дунё билади,
Нолаларни ханжар каби тилади,
Айтувини тинглаб кўрса ҳар одам,
Тош бўлсаям тирилади, ўлади,
Туриглар Қўрғон кетамиз,
Журиглар Қўрғон кетамиз!

Фоний дунё барча қўлдан ўтади,
Ғам қурсин-а, барчамизга етади,
Зарнинг ғамин, зўрнинг ғамин чекмак бас,
Сўров келса барча бирдай кетади.
Туриглар Қўрғон кетамиз,
Журиглар Қўрғон кетамиз!

Куйган қулман, гапни гапга улайман,
Жон юртимга мард бахшилар тилайман,
Ўзбегимни сўз-ла енгай деса ким,
Белим боғлаб, Тилла кампир бўлай ман,
Туриглар Қўрғон кетамиз,
Журиглар Қўрғон кетамиз!

Пахта ўтар, бугдой ўтар, ер қолар,
Яхши-ёмон кунлар ўтар, шеър қолар,
Мингта бахши дoston қилиб айтса ҳам,
Ўзбегимнинг дилида бо сир қолар,
Туриглар Қўрғон кетамиз,
Журиглар Қўрғон кетамиз!

Товларда чўлиқлар молин кўрийдди,
Эркалар юртининг ҳолин кўрийдди,
Келмасин хиёнат, хавфу хатар деб,
Шоирлар элининг дилин кўрийдди,
Туриглар Қўрғон кетамиз,
Журиглар Қўрғон кетамиз!

Пойтахтда оилавий ажралишлар сони ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 131 тага ошди. Бу масала Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази ҳамда Тошкент шаҳар Хотин-қизлар кўмитаси ҳамкорлигида ўтказилган йиғилишда муҳокама қилинди.

Йиғилишда 2019 йилнинг январь-февраль ойлари давомида Тошкент шаҳрида оилавий ажримлар сони 769 тани ташкил этиб, ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 131 тага ошгани қайд этилди.

Ажралишлар таҳлил этилганида, асосий сабаб сифатида

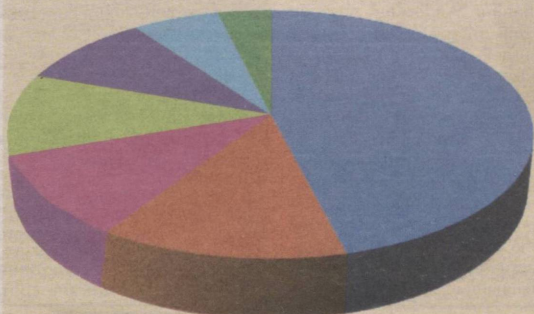
NEGA IKKI OYDA 769 OILA BUZILDI?

кўрсатилган оилавий келишмовчиликлар 48 фоизни ташкил этаётгани маълум бўлди. Эр-хотиннинг узоқ вақт бир оила бўлиб яшамаслиги (16%), фарзандсизлик (9%), миграция (7%), хиёнат (6%), моддий қийинчиликлар (3%), ичкилик ёки гиёҳвандликка берилиш (2%) ва бошқа омиллар оилалар бузи-

лишига сабаб бўлмоқда.

Йиғилишда мазкур муаммо ва унинг сабабларини бартараф этиш йуллари юзасидан Хотин-қизлар кўмитаси ва "Оила" илмий-амалий тадқиқот марказлари қай тартибда ўз фаолиятини ташкиллаштириши позимлиги келишиб олинди.

Ўз мухбиримиз.

- Оилавий келишмовчиликлар
- Эр-хотиннинг узоқ вақт бир оила бўлиб яшамаслиги
- Бефарзандлик
- Миграция
- Хиёнат
- Моддий қийинчиликлар
- Ичкилик ёки гиёҳвандлик

BAKSHI — BUGUNNINGDA

Бахшичилик — халқона санъат. У дунё бахшиларини бирлаштиради. Халқдostonларида қадимий анъаналар мужассам бўлиб, унинг ўзига хос ижроси неча асрлардан буён маънавий хазинамизнинг бебаҳо мероси сифатида қадрланиб, эъзозланиб келмоқда. Буни Термиз шаҳрида ўтказилган I Халқаро бахшичилик санъати фестивали мисолида ҳам аққол кўриш мумкин.

Дунё санъат аҳлининг нигоҳи мамлакатимизнинг жануби — Сурхондарёга қаратилгани бежиз эмас. Аввало, шуни айтиш керакки, бахшичилик санъати давлат сиёсати даражасига кўтарилганлиги нафақат соҳа ходимларини, қолаверса, санъатсевар халқимизни ниҳоятда қувонтирди. Ушбу йирк санъат анжуманига аввалдан жиддий тайёргарлик кўрилиб, фестивал доирасида қадимий Термиз янада чирой очди. Ўлмас қадриятларимиз боис бутун Ўзбекистон, қолаверса, қўшни мамлакат халқлари ҳам Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 1 ноебрда қабул қилинган “Халқаро бахшичилик санъати фестивалини ўтказиш тўғрисида”ги қарорини катта хурсандчилик билан қутиб олди. Халқаро миқёсда илк мартаба ўтказилган ушбу санъат фестивали миллатларни бирлаштирди. Эндиликда ушбу йирк санъат анжумани ҳар икки йилда бир мартаба, анъанавий тарзда ўтказиб борилади. Мазкур фестивал мамлакатимизда туризмни янада ривожлантириш имконини юзага келтиради. Дунё халқларига миллий удумларимиз, урф-одатларимиз ва қадриятларимизни намоён этади, ўзбек миллий бахшичилик ва дostonчилик санъатининг ноёб намуналарини асраб-авайлаш ва ривожлантириш, кенг тарғиб қилиш билан бирга ўсиб келаётган ёш авлод қалбига ушбу санъат турига меҳр уйғотади.

Халқаро бахшичилик санъати фестивалини ўтказиш бўйича ташкил этилган “Матбуот маркази”дан олинган маълумотга кўра, Халқаро бахшичилик санъати фестивалини ЮНЕСКО шафелиги остида ўтказиш бўйича ЮНЕСКО Бош директорининг расмий розилик мактуби олинди. Фестивалда ЮНЕСКО ҳамда АЙСЕКО (Таълим, фан ва маданият масалалари бўйича Исломоташкилотлари) халқаро ташкилотлари, шунингдек, Афғонистон, Туркия, Тожикистон, Кувайт ва бошқа давлатлардан фахрий меҳмонлар иштирок этди. Фестивалга 86 давлатдан хорижий

иштирокчилар таклиф этилди. Фестивалнинг Тошкент ва Термиз шаҳарларида фаолият юритувчи ишчи гуруҳлари ташкил этилиб, хорижий иштирокчиларнинг мамлакатимизга ташрифи дастури лойиҳаси инглиз ва рус тилларига таржима қилинди. Уларга хизмат кўрсатиш мақсадида Термиз давлат университети хорижий филологияси факультетидан 100 нафар ўқитувчи ва талаба мутахассислар, таниқли маданият ва санъат арбоблари, олим ва тадқиқотчилар, иштирокчи давлатларнинг тегишли соҳалар намояндalarидан иборат халқаро хайъат аъзолари томонидан баҳолаб борилди.

— Вилоятимизда бугунги кунда 31 газета ва 4 та телеканал фаолият юритмоқда, — дейди Сурхондарё вилоят матбуот ва ахборот бошқармаси бошлиғи вазифасини бажарувчи Шерали Алиқуллов. — Санъат анжумани доирасида мамлакатимиз, жумладан, Сурхон воҳасидаги қадимий осори-атиқалар, муқаддас қадамжолар оммавий ахборот воситалари вакиллари эътиборини тортмоқда. 20 давлатдан келган 29 нафар журналист миллий удумларимиз, қадриятларимиз ҳамда қадимий ва тарихий қадамжолар билан яқиндан танишмоқда. Фестивални тўлиқ ёритиш мақсадида Адиб Собир Термизий номидаги ахборот-кутубхона марказининг янги биносига барча қулайликларга эга бўлган “Матбуот маркази” ташкил этилиб, шу ернинг ўзидан хорижий давлатларга фестивал таассуротлари бе-

восита узатилаётир.

...Бойсунда бахшичилик санъати мактабининг яратилишига катта ҳисса қўшган Ўзбекистон халқ бахшиси Шоберди Болтаевни танимаган, унинг сермахсул ижодидан баҳраманд бўлмаган киши топилмас керак. Ушбу анжуманда иштирок этган Шоберди бахшининг дил сўзларига қулоқ тутдик.

— Бахшичиликда одоб, дид, овоз, сўз, либос сингари бешта асосий тамойилга катъий эътибор бериш керак. Бунда ижрочининг нафақат маҳорати, балки эл-юрт дардини моҳирона қуйлаши муҳим. Бахшичилик санъати бир неча минг йиллик тарихга эга. Бугунги кунда Сирдарё вилоятида 50 нафардан ортиқ бахши ижод қилмоқда. Термиз шаҳрида фаолият олиб бораётган бахшичилик мактабиде келажагимиз ворислари бу ноёб санъат турини ўрганаётир. Бахшичилик орқали қадимий санъатимиз асрлар оша келажак авлодларга етиб боради.

Термаларимда халқ дардини, соф муҳаббатни, юрт истиқболини қуйлайман. Меҳнатларим давлатимиз томонидан муносиб баҳоланиб, 2000 йилда “Ўзбекистон халқ бахшиси” унвонига, 2007 йилда эса “Эл-юрт хурмати” ордеига сазовор бўлдим. Бу юксак мукофотни нафақат менга, балки бутун Сурхон элининг бахшичилик ва дostonчилик санъатига берилган юксак баҳо деб биламан. Ушбу санъат фестивалини бутун Ўзбекистон халқи қатори мен ҳам гоят катта эъзоз ва эътибор билан қаршиладим. Неча йиллардан буён “ҳовлидан ташқарига чиқмаган” бу бебаҳо санъат дурдонаси эндиликда дунё юзини кўрмоқда. Бунинг учун Президентимиз Шавкат

Мирзиёевга барча бахшилар номидан чексиз миннатдорлик билдираман.

Фестивалга тайёргарлик жараёнида Сурхондарёнинг тарихий ёдгорликлари — Ал-Ҳаким ат-Термизий, Имом Исо Муҳаммад ат-Термизий мақбаралари, Фаётепа, Кампиртепа, Султон Саодат сингари тарихий обидалар қайтадан таъмирланиб, янада гўзал масканларга айлантирилди. Маҳаллий ва хорижий иштирокчилар учун бахшичилик санъати бағишланган рисолалар, Термиз шаҳрининг сайёҳлик билан боғлиқ хариталари, вилоят тарихи ва маданиятига оид 2 та китоб, 6 турдаги буклетлар тайёрланди.

— Ушбу санъат байрамида 12 нафар қашқадарёлик бахши иштирок этди, — дейди Ўзбекистон халқ бахшиси Қаҳҳор Раҳимов. — Улар орасида бахшичилик ва дostonчиликда ўз мактабини яратиб, “Ўзбекистон халқ бахшиси” унвонига сазовор бўлган Очил Чоршанбиев, Абдумурод Раҳимов сингари соҳа фидойилари ҳам термалар қуйлашди. Устоз бахши Шоберди Болтаевнинг “Малла савдогар”, Абдуназар Поёновнинг “Олтин қовоқ”, Умир шоир ҳамда Авлиёкул Мардонкул ўғлининг “Алломиш” дostonи тақдиротлари ўтказилди. Шунингдек, санъат анжуманида халқаро бахшичилик санъати тарихидан хикоя қилувчи бадиий адабиётлар кўргазмаси билан ҳам танишдик.

Маҳматмурод Ражабов, Ўзбекистон халқ бахшиси:

— Бахшичилик — халқона санъат. Ушбу санъат фестивали дунё халқларини бирлаштирди. Фестивалда ҳар бир халқнинг ўз бахшичилик санъати намойиш

этилди. Анжуманда иштирок этган турли миллат вакиллари билан танишдим. Ўзбек бахшичилик ва дostonчилик санъати бағишланган кўп экан. Бахшичиликда клип ҳам, фонограмма ҳам бўлмайдди. У юракдан жўшиб айтиладиган нодир санъат асаридир. Қозғистонлик Собитхон бахши, Қорақалғистондан Алҳаммеджиров билан фикрлашдик. Шунингдек, Жанубий Корея, Эрон, Озарбайжон, Болгария, Белгия, Россия Федерациясининг Бошқирдистон ва Хакасия худудларидан келган бахшиларнинг ижрочилик маҳорати бизда катта таассурот қолдирди. Термиз шаҳридаги Алпомишнинг қудратли хайкали мукамаллаштирилган ҳолда санъат саройи биноси олдида кўрк бериб турибди. Хорижий давлатлар вакиллари иштирокидаги бахшичилик санъати бағишланган илмий-амалий конференцияда келгусида бу ноёб санъат турини ривожлантириш хусусида сўз юритилди. Термиздаги бахшичилик мактаби фаолияти билан яқиндан танишдик. Бу ерда ёшларга бахшичилик санъати силрлар мукамал ўргатилмоқда. Мен ҳам Нишон туманидаги “Оқ олтин” маданият марказида ёшларга бахшичилик санъатидан сабоқ бераман. Эркин Ўролов, Чори Қултураев, Бобошер Менглиев сингари шоғирларим билан бирга мазкур анжуманда иштирок этганимдан хурсандман.

Бахшили эл — яхши эл, дейди халқимиз. Бу I Халқаро бахшичилик санъати фестивалида аққол намоён бўлди.

Шавкат СУЛТОНОВ,
“Оила ва жамият”
муҳбири.

Назира Боймуродова
олган сурат.

oilavajamiyat@mail.ru

JARANGDOR OVOZI

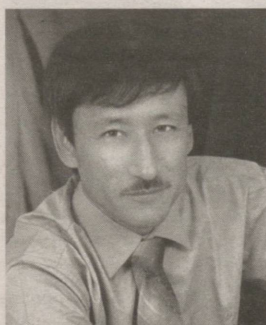
Шамсиддин ОРУМБЕКЗОДА, Тожикистон Республикаси маданият вазири:

— Халқаро бахшичилик санъати фестивалига таклиф этилганимдан гоят мамнунман. Президент Шавкат Мирзиёевнинг фестивалнинг тантанали очилиш маросимидаги нутки менда катта таассурот қолдирди. У киши бугунги кунда унутилган бораётган фольклор санъатини асраб-авайлаш ва келгуси насларга асл ҳолича етказиш, соҳа фидойиларининг меҳнатини қадрлаш, ижодига кенг йўл очиб бериш бўйича бир қатор таклифларни билдирди. Бу меросни асраб-авайлаш олимлар, санъаткорлар, барча маданият аҳлининг эзгу бурчидир.

Азалдан дўсту елкадош бўлиб келган ўзбек ва тожик халқларини маданий қадриятлар бир-бирига боғлаб туради. Кейинги йилларда мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатлар фаоллашиб, янги босқичга кўтарилгани халқларимизни мамнун этмоқда. Бугун ҳар икки халқ вакиллари янада қадрдон бўлиб, меҳмонга бормоқда, қувончли кунларини бирга ўтказмоқда.

Ўзбекистонда бўлганидек, Тожикистонда ҳам халқ оғзаки ижодини, қадимий термаларни севиб тингламайдиган одамни топиш қийин. Минг йиллик маданий ёдгорлик — “Алломиш” достони ҳар икки халқ учун қадри. Шу жиҳатдан, Термизда ўтаётган Халқаро бахшичилик санъати фестивали тожикистонликлар учун ҳам катта байрамдир. Тожикистондан олти нафар вакил фестивалга келган.

Уларнинг уч нафари бахшилардир. Улардан бири 93 ёшда бўлса, яна бири 76 да, энг ёши 30 ёшда. Бундай тадбирлар халқларимизнинг муштарак қадриятларини улуғлашда катта қадамдир.

oilavajamiat@mail.ru

Тошпўлат МАТКАРИМОВ, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист:

— Бахшичиликни миллий санъатимиз дунёси ичидаги бир дунё десак, адашмаймиз. Достон ва термалар тилининг жозибаси мени доимо ўзига мафтун этиб келган. Уларда халқимизга хос бўлган мардоналик, тантилик, олижаноблик, меҳр-оқибат ва чин инсоний муҳаббат тараннум этилади. Буларни тинглаб улғайган ёш авлод вакилларида инсонпарварлик, ўзганинг дардини ҳис қилиш каби юксак фазилатлар шаклланади.

Миллийлик ва умуминсонийликни бир нуқтада жамлаган халқаро бахшичилик санъати фестивалининг ўтказилгани ва бундай юқори савияда таъкил этилгани нафақат санъаткор, балки ўзбекнинг бир фарзанди сифатида қалбимни чексиз шодликка тўлдирди.

Жаббор ЭШОНКУЛОВ, филология фанлари доктори:

— Президентимиз Шавкат Мирзиёев ташаббуси билан ўтказилган Халқаро бахшичилик санъати фестивали ҳам илмий, ҳам амалий жиҳатдан жуда катта тарихий аҳамият касб этади. Шу пайтга қадар ҳам турли кўрик-танловлар, фестиваллар бўлган. Бироқ қадим даврлардан то бугунги кунимизгача жонли ижро ҳолатида яшаб келаётган, дунёнинг кўпгина мамлакатларида унутилган ёхуд унутилишга юз тутган бахшичилик санъатини асраб-авайлаш, уни келажак авлодларга безавол етказишга қаратилган, элик ижрочи, яъни бахшилар ҳамда шу соҳанинг етук мутахассислари бўлган фольклоршунос олимлар иштирокида халқаро миқёсда бундай анжуманнинг ўтказилгани дунёнинг кўплай ривожланган мамлакатлари орасида ўз ўрнини топаётган, юксалиб бораётган мамлакатимизнинг бугунги шиддати ва эртанги келажagini ҳам белгилаб беради.

Отабек АБДУҒАНИЕВ, Сирдарё вилоят ҳокими ўринбосари:

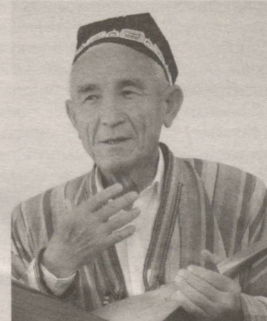
— Сирдарё “Буюк ипак йўли” устида жойлашган бўлиб, асо-

сий қарвон йўли шу ердан ўтган. Ҳар бир халқнинг тарихи, маданияти ва санъати, айниқса, бахши томонидан ижро этилганда кўнгиллар яйрайди, дилларга ором беради. Шунда беихтиёр унинг маҳоратли ижросисига тасаннолар айтасиз. Фестивалда иштирок этган Дилмурод Гулмуродов бахшилар сулоласининг 5 авлоди бўлиб, Сирдарёнинг ўзига хос ижросини тараннум этди. Вилоятимизда 16 мусиқа ва санъат мактаби, Ўзбекистон Бадий академияси қошидаги амалий санъат мактаб-интернати фаолият олиб бормоқда. Уларда 10700 нафардан ортиқ ёшлар санъат ва маданият йўналиши бўйича таҳсил олмақда. Ушбу мактабларда болаларга бахшичилик санъатини ўргатиш устида ҳам иш олиб боришмоқда. Фестивалда ҳар бир вилоятнинг ўзига хос хусусиятга эга бўлган миллий таомлари, унинг тарихидан хикоя қилувчи кўргазмалар намойиш этилди. Фестиваль барчада катта таассурот қолдирди.

Абдуназар ПОЁНОВ, Ўзбекистон халқ бахшиси:

— Фестиваль бошланганидан буён ўзимни Термиз шаҳридаги Санъат саройи ҳудудидаги кенг майдонга сигмаётгандек ҳис этяпман. Биласизми, нима учун? Бу ерда юртимиз ҳудудларининг ўзига хос аёнана ва урф-одатлари, ноёб санъати ва буюк қадриятлари ўз аксини

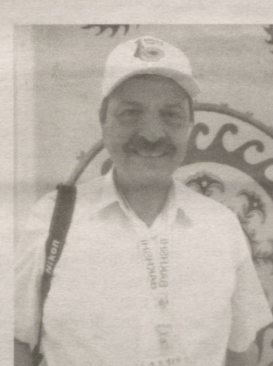

толган. Бундан ташқари, барча вилоятларнинг этнографик халқ ансамбллари, санъаткорлари ўз маҳоратини кенг намойиш этмоқда. Бахши, оқин ва жировларнинг сирли оҳангларда хониш қилиши дилларни яйратмоқда. Шунингдек, биз жаҳоннинг турли мамлакатларидан келган машҳур бахшилар билан мулоқот қилиш, тажриба алмашиш имкониятига ҳам эга

бўлдик. Кечки пайт халқаро кўрик-танловда бахшлашдик.

Мен бахшичиликни ўрганишга киришганимда ёшим ўттизга етиб қолган эди. Бугун Термиздаги бахшичилик мактаби ва туманлардаги маҳсул синфларда 7-9 ёшли болалар соҳа сирларини иштиёқ билан ўрганмоқда. Уларнинг достонлардан парчаларни маромига етказиб куйлаётгани, турли кўрик-танловларда ўтказилаётган халқаро кўрик-танловни диққат билан кузатаётгани, фестиваль доирасида ўтказилаётган халқаро кўрик-танловни диққат билан кузатаётганига ҳавасим келмоқда.

Буларнинг барчаси келажакда мардлик ва жасоратни, ватанпарварлик ва муҳаббатни, юртимизда рўй бераётган ўзгариш ва янги-янгиларни кенг тараннум этадиган янги достонлар яратилишига ишончимизни мустаҳкамлайди.

Биркл Герхард ГУНТЕР, Германиялик блоггер:

— Ўзбекистонга учинчи марта келишим. Илк бор Самарқандда ўтган “Шарқ тароналари” Халқаро мусиқа фестивалида, кейин эса Халқаро мақом фестивалида, мана энди Бахшичилик санъати фестивалида сизлар билан кўришиб турибман. Бу диёр ўзининг аёнаналари, миллий қадриятлари билан доим мени ўзига мафтун этиб келган. Бахшичилик фестивалига келиб ҳайратим янада ошди. Термиз менинг хотирамда бир умр муҳрланиб қолади. Таассуротларимни ўзимнинг шахсий блогимда ёритиб бормоқдаман. Бутун дунё Сурхон жилосини кўришини истаётган.

ХоСИЯТ БОБОМУРОВА, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, шоира:

Бахшилар байрами — кўнгилларни олиш байрами, инсоният босиб ўтган тарихга қувонч билан, адолат билан қайта назар солмоқ байрами бўлди. Сурхондарёнинг адосиз кенгликларидан бор эзгу ниятларининг намойиш қилмоқ ва ўтмишга ҳурмат билан боқмоқ байрами бўлди. Бахши боболарим достонла-

рида куйланган халқ “Дўстлик” боғига кўчиб чиқди.

Бировлар қўшиқлари достони билан, бировлар эллик хил нони билан, бировлар номдор полвони билан, бировлар чеварлари тиккан палакларни билан, бировлар бахта тўла фалакларни билан, бировлар оқу малла туялари билан, бировлар чопқир оту биялари билан келаверди, шоду хандон одамлар билан тўлаверди боғ.

Боғ деганлари хайхотдай жой экан, кўкдан маҳлиё тикилган ой экан, тўлиб оққан сой экан, халқи жуда бой экан. Қирқ мамлакатнинг бахшилари, одам зотининг яхшилари, ўз элининг нақшилари қўлида сози билан, афсуну нози билан таширф айлаган экан.

Анов жойда ўғир билан кели бор, манов ерда чархи билан куви бор, Ойбарчиндай қизию Алпомишдай ули бор. Чироқлари чарогон, на ўти бор, кули бор, ҳар одамнинг суянгани — эли бор. Ҳар бахшининг қўлоч-қўлоч тили бор.

Юртбошимнинг бир жонбахш қарори билан ухлаб ётган тарих уйғонди, тепага илинган чорик уйғонди, камалакдек оқу қора, сорик уйғонди. Одамизотни уйғотиш учун, энг гўзал туйғуларни тўлғотиш учун шундай азму қарорлар кераклиги аён бўлди. Ер юзига борлигимиз шовён бўлди, ки, шоир қалбдан тўкилгани — кичиккина баён бўлди.

Достонларда қирқ кечаю қирқ кундуз тўй бергани шундай экан, Термизнинг иссиқлари кундай экан. Мен ҳам Эргаш Жуманбулбул юртига шеърпараст, ишқпараст дилларни, ифори хуш гулларни таклиф қилиб қолдим. Одамлар бахши бобомнинг тоғларини, боғларини орасин, достонларини сараласин дедим.

TEMURIYLAR

“Зафар йули” деб номланган ва Амир Темур Кўрагонийнинг таржимаи ҳоли, деб аталган (аслида, Соҳибқирон ҳақидаги халқ ҳикояларига кўпроқ ўхшаб кетадиган) китобда (Тошкент, “Нур”, 1992) шундай воқеа келтирилади:

“Бир кун отам Амир Тарағай Амир Кулолнинг олдида борган эди, у отамга дебди:

– Аллоҳ сени Темурдек ўғил бергани билан сенга муборакбод этамиз.

Кейин у отамга бир ховуч бугдой билан майиз берибди. Отам уларни санаса, ҳаммаси уч юз етмиш дона экан.

Амир отамга дебди:

– Ана шу сон сенинг авлодларининг сонини билдиради” (34-бет).

Пир яна Темурнинг дунёга ҳоким бўлишини, уч юз етмиш авлоди юксак қудрат касб этиб, шундан етмиш нафари подшоҳлик даражасига етишини баъшарат қилади.

Шунингдек, Расулulloх Соҳибқироннинг тушига кириб, дейди:

– Аллоҳ мўъжизакордир: энди сенинг етмиш авлодинг ҳоким бўлади (58-бет).

“Темур тузуқлари”нинг иккинчи китоби шундай улугвор ният билан бошланади: “Мамлакатларни фатҳ этувчи бахтли фарзандларим ва жаҳонни идора этувчи қудратли набираларимга маълум бўлсинки, Тангри таоло даргоҳидан умидим шулки, кўплаб фарзандларим, авлоду зурриетим салтанат тахтига ўтириб, мамлакатларни идора этгай...”

Дарҳақиқат, тақдир бу порлоқ орзуларни ижобат этди. Ҳазратнинг таваллуд санаси – 1336 йилдан то Ҳиндистонда ҳукмронлик қилган авлодининг сўнгги вакили – Баҳодиршоҳ II вафоти – 1862 йилгача – 526 йиллик тарих суронларида турли даражада маъмур сулола номи қайд этиб турилди. Бу ҳол узлуксиз такрорланди, балки узилишлар билан маъмур олтин силсила яна давом этгандир – ахир XIX асрда Қўқон хони амир Умархон ҳам девонига ёзган дебобчасида (у “Амирий” таҳаллуси билан ижод қилган) ўзини шу наслга мансуб эканини қайд этган: “Бу ошфута тасвирот роқими ва бу паришон абёт нозими андоқ баёнӣхон ва шарҳи мофилоб килурким, вужудим гулбуни Темур Кўрагон гулистони шажарасин самарасидур...”. Ёки Покистоннинг собиқ Бош вазири Беназир Бхутто ўзининг Бобур авлодидан эканини эслатган.

Қўлдаги нақд далиллар асосида мулоҳаза юритганда эса бир кўчат заминда томир ёзиб, дунёнинг тўртдан уч қисмига тарқалди, бу даракнинг шохларига бўлиқ мевалар етилиб, одамзод наслининг буюк эҳтиёжларини мукаммал қондирди. Агар бу дарак амал қила бошлаганида, инсоният ярим ёввойиллик даврини бошидан кечираётган – кўчманчилик амалда бўлган, уруғ-қабилачилик сақланиб турган бўлса, даракт барқ уриб яшанаш босқичини бошидан кечириб, ҳазон фаслига кирганда ойкумена тарихида буюк ўзгаришлар содир бўлган, ижтимоий тараққиётда (ўша замон истилоҳи билан айтганда) капиталистик муносабатлар жорий этилган, иқтисодийда механизмларга асосланган техника даври – санаот индустрияси пайдо бўлган эди – одамзод бадаврийликдан қутулиб, тўла маданий даражага эришганди. Ана шундай теран мазмунли муҳассамлаштирган Темурийлар сулоласининг от сурган йиллари ўзининг олмос қирралари билан ҳамон тадқиқотчиларни мафтун этиб келмоқда.

Яна бир нақд ҳақиқат шуки, ростида ҳам ўша шохир тилакларда баён қилингандек — пир баъшарат қилган, тушда аён бўлганидек, олис тарих

силсиласида бу авлоддан етмиш, балки шунга яқин нафардаги зотлар ҳукмронлик қилдилар. Уларнинг (ҳукмронларнинг) ҳар бири алоҳида, тақдорланмас тақдир эгалари бўлганига эса тарихий далиллар гувоҳ.

Шубҳасиз, бу чўққининг бошида ҳазрат Соҳибқирон Амир Темур туради. Улуғ нахрларга доя бўлган ойдан бир чашма (ойнабулоқ) муқаддас ҳисобланади. Соҳибқироннинг муборак шахси ҳам бу силсилада чин маъноси билан муқаддасдир.

Тақдир бундан кейинги рутбани бахтли фарзандлар – Темурбекнинг ўғилларига раво қўрди. Улар буюк салтанатни ураб-қўрғалаб турган ёки шараф тожини бошга кўтарган тўрт устун мисоли эдилар.

Муҳаммад Жаҳонгирнинг буй кўрсатиши Соҳибқиронга беқиёс куч ато этган эди. Унинг шиддати, талъатида ўз умрининг давомини кўрган эди. Жаҳонгирнинг тўнғич фарзанди Муҳаммад Султонда жувонмарг бўлган умидлар қайта буй кўрсатди... Афсуски, қазои қадар бошқача ҳукм ўқиди – улар дунёни жуда эрта – бири 21, иккинчиси 28 ёшда тарк эдилар.

Умаршайх Мирзо сафга кирган, ота ишончини тўла оқлади. Ҳиндувон қалъаси забтида товодини тешиб ўтган найза огригини писанд қилмаган 15 ёшли ўсмир кейинчалик Фаргона музофотини бошқарганда ҳам, Форсда ҳукмронлик қилганда ҳам матонатли ва истиқболли фарзанд эканини кўрсата олди. Надоматлар бўлсинки, пистирмадан отилган ўқ ҳали 40 ёшга тўлмаган салтанат таянчини қулатди.

Гарчи диловарлик ва журътада ҳеч кимдан кам бўлмаган эса-да, Мироншоҳ Мирзо отдан йқилиши оқибатида ортирган дардининг асоратини бир умр енголмади. Таскин берадиган томони шундаки, унинг авлоди Темурийлар тарихида энг узок умр қўрди. Заҳириддин Муҳаммад Бобур унинг шарафли набираларидан бири эди.

Феъл-атворда ва эътиқодда бобоси Муҳаммад Тарағайни эслатадиган Шохрух Мирзо муқаддас тушунчаларга алоҳида садоқати билан ном чиқарди, босиқ-вазминлик билан Хуросон тахтини 50 йил бошқарди. Унинг ҳукмронлиги даврида Ҳирот салтанатнинг гуллаб-яшнаган иккинчи марказига айланди.

Агар бугунги мезонлар билан баҳолайдиган бўлсак, умминсоният эътирофи нуқтаи назаридан бу олий макомга яқинлашиб қолган бошқа Темурийзодалар ҳам етишиб чиқди. Айниқса, Мирзо Улуғбек (Муҳаммад Тарағай) ва Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг шухратини дунёнинг қайси бурчагида тан олишмайди?

Ёки салтанат юритиш бобида Султон Хусайн Мирзо ва Жалолоддин Муҳаммад Акбаршоҳ бу тарихда алоҳида саҳифа очдилар, деб айтиш мумкин. Султон Хусайннинг 38 йиллик ҳукмронлиги даврида Хуросон гуллаб-яшнаган улгага айланди, маданият, илм-фан тараққий топди. Айниқса, бу давр Мир Алишер Навоийдек буюк сўз санъаткори вояга етгани ва ижод қилгани билан қадрли. Бобур Ҳиндистонда тамал тошини кўйган салтанатнинг муносиб давомчиси Акбаршоҳ (Буюк Акбар) ўзининг 50 йилдан зиёд ҳукмронлиги давомида буюк империяни юзгага келтирди. Бу юрт тарихини нурли саҳифалар билан мунаваар қилди. Унинг даври Бобурийлар ҳукмронлигининг энг тўлишган фасли бўлиб қолди.

Иқтидор ва салоҳият ҳақида гап кетганда, албатта, Носириддин Ҳумоюн подшоҳ (Ҳумоюн)ни алоҳида қайд этиб ўтиш жоиз. Бобур фаолиятининг давомчиси сифатида у Ҳиндистондаги салтанатни сақлаб қола олди, укаларининг қаршилигини бостириб, давлатни қайта тиклади. Шунингдек, ўзи ҳам шоир ва олим бўлган Ҳумоюн маънавий тараққиётга жиддий эътибор бериб, ривожланишни янги босқичга олиб чиқди.

Ҳиндистон тарихида худди шундай тарзда иш юритган подшоҳларнинг яна бири – Шохжаҳон (шаҳзода Хуррам) бўлди. Унинг даврида улкан қурилиш ишлари амалга оширилди, шу даврда машҳур Тожмаҳал обидаси тикланди.

Айтиш мумкинки, бу авлод вакилларининг ҳар бири ўзига хос бир олам ҳисобланиб, тақдорланмас феъл-атворга, саъжияга эга бўлганлар. Жумладан, Абусаид Мирзонинг ўзига хос таржимаи ҳоли Бор. Донишманд ва жасур бўлган бу инсон ўз ўрнида шафқатсизлиги билан ҳам тарихда қолган. У ўз жидду жаҳди билан Мовароуннаҳр ва Хуросонни бир туғ остида бирлаштиришга эришди, шу билан бирга, бошқа Темурийлар шаҳзодаларга қарши аёвсиз кураш олиб боради. Уларнинг кўпларини қатл этади. Ҳа замон тарихчилари Султон Абусаид ҳарамиди 35 нафар маликаларни бўлганини, улардан 25 ўғил, 34 қиз кўрганини қайд этадилар (Султон Хусайн – 12, 21, 17), бу жиҳатдан ҳам у тенгсиз бўлган. Абусаидга хос кескинлик, шафқатсизликни кейинчалик Аврангзеб (Абузафар Муҳиддин Муҳаммад Оламгир) намойиш этган.

У отаси Шохжаҳонни уй қамоғига ташлайди, акаси Доршукунни қатл этади. Бошқа акаси Шохшўжъани бадағра қилади, укаси Муродбахшни ҳам маҳв этади, қизи Зебуннисобегим ҳам унинг ғазабидан четда қолмайди. Аврангзебнинг 49 йиллик ҳукмронлик даври Ҳиндистон тарихининг долғали йилларидир.

Шубҳасиз, кескин феъл-атвор камёб ҳодиса бўлган. Умумий манзара эса жами Темурийларнинг илм-фан, санъат хомийси эканлигида кўринади. Энг муросасиз муаррихлар ҳам уларни яратувчи, бунёдкор, ижодкор сифатида тилга олади. Тасаввур қилиш мумкинки, саройда ўзига хос тарбия муҳити шаклланди, шаҳзодалар камолоти учун энг етуқ олимлар, тажрибали лашкарбонилар, оқила ва донишманд бувилар сафарбар қилинган. Шу туйғайли улар

баркамол бўлиб вояга етган. Аксарияти шоир, олим ва санъат аҳли сифатида тарихда қолди. Таъбири жоиз бўлса, Темурийлар даврини улкан бўстонга қиёслаш мумкин: гуллар, чечаклар очилган, боллар гуллаб-яшнаган, олий иморатларда тўкин ва фаровон ҳаёт давом этади...

Ана шундай бўстон қучоғида маликаларнинг ўз ўрни бўлгани тайин. Тарих китобларида Сарой-мулк хоним (Бибиноним)нинг зукколиги, Туман оқаниннг гўзаллиги кўп қайд қилинган, шу билан бирга улар ёш шаҳзодаларнинг оқила мураббиялари ҳам бўлишган. Гавҳаршодбегимнинг ҳаёти – бир китоб бўлишга арзигулик. Хадичабегимнинг Ҳирот муҳитидаги ўрни-чи? Гулбаданбегим (отаси – Бобур) ҳеч муволағасиз бу шонли тарихда нурли из қолдирди. Жаҳонробегим (отаси – Шохжаҳон) ободончилик ишларига хомийлик қилиш, “Рисолаи соҳибия” китобини ёзи билан бирга, қомила фарзанд сифатида ҳам ном қолдирди. Зебуннисо бегим (отаси – Аврангзеб) ҳақида ўша даврдаёқ “отаси подшоҳлик билан эриша олмаган шон-шухратга қизи илми билан муяссар бўлди”, деб ёзишган.

Умуман, бу авлод вакиллари ўз фаолиятлари билан инсон ақли, тафаккури, ҳис-туйғуси қандай чегараларни забт этиши мумкинлигини амалда кўрсатдилар. Ҳатто, уларнинг кўплари эришган натижалар забт этиб бўлмас даражада юксак саналлади.

Фикрларнинг оддий оқимидан табиий бир савол юзгага чиқади: ҳўш, ана шундай мукаммал суратга ва сийратга эга бўлган авлод яратган салтанат тарих саҳнасидо қўя яшадими, кам яшадими? Яъни улар умргузаронлик қилган йиллар ўз салоҳияти даражасида эдими? Уларнинг тақдирини “завол” деб аташа бўладими? Саволлар турлича бўлмасин, нишонга олинган нуқта битта: инқирознинг сабаби нима?

Бу савол атрофида, шубҳасиз, жуда кўп муҳокамалар бўлган ва бу жараён ҳамон давом этиши табиий. Жавобни эса жуда жўн ифодалаш ҳам мумкин: ҳар қандай ибтидонинг интиҳоси борда!

Тарихнинг отаси Геродот эса ўз вақтида шундай ёзиб қолдирган экан: “Миллатлар (халқлар) тарихида уч босқич кузатилади: муваффақият, муваффақият туйғайли – манманлик ва адолатсизлик, шундан кейин қутилган оқилат сифатида – инқироз”.

Бу уч босқични баъзан шитоб билан ўн йилда босиб ўтиш мумкиндир. Негаки, галабадан сўнг қанча тез манманлик ва адолатсизлик воқеъ бўлса, инқироз куттирмай, жуда тез келиб қолишини мантқиқий муҳокама кўрсатиб турибди.

...Темурийлар салтанати барқ урган йилларда юртдаги осийшталлик, фаровонлик, рақиблир устидан қозонилаётган мунтазам галабалар бошини айланттириб қўймаслиги мумкин эмасди. Шу туйғайли зеб-зийнатга, машатта зўр берилгани тарихларда қайд қилинган. Жумладан, 1507 йилда Султон Хусайннинг таъзиясига борган Заҳириддин Бобур Ҳиротда шундай манзара устидан чиқади ва таассуф билан қайд этади: “Бу мирзолар агарда суҳбат ва суҳбатроилиқда ва ихтилот ва омизишта тавре эдилар, вале сипоҳийлик рева ва рангидин йироқ ва мардоналик ва жангу жадалдин қироқ эдилар”. Ҳа, мўъжизавор пиширилган

MARKAZIY OSIYODA YAGONA OLIMA

гоз гўштини бурдалашга уста, чоғир тутишда моҳир нозик кўллар қилич сопини ушлашдан ожиз эдилар, ҳолбуки, ашаддий ёв – Шайбонийлар бу пайтда Амударёдан ўтиб, пойтахт оstonасига яқинлашиб қолгандилар.

Ана шундай ноқобиллик бир омил бўлган эса, давлатни идора қилишдаги бошбошдоқликлар, ўзаро низолар ва урушлар жараёни янада тезлаштирган. Нафсиламрини айтганда, Султон Хусайннинг вафоти (1506)дан сўнг салтанатнинг сўнгги кўрғони – Ҳирот мудофаасини ташкил эта оладиган доворак йўлбошчи топилмади. Ҳолбуки, бундай сўнгги нажот элчиси бўлишга арзийдиган шахзодалар – қисқа умрида ҳаммининг эътиборини қозонган мирзолар кўллаб турилган эди. Улар турли фитналар туфайли (балки атайлаб) ўлдириб юборилган эди. Кейинги пайтда Темурийлар байроғини баланд кўтарга олиши мумкин бўлган, бироқ бемаврид қатл этилган ва ўлдирилган баъзи Темурийзодаларни эслаб ўтамиз.

Мухаммад Мўмин Мирзо ота томонидан Умаршайх Мирзо, она томонидан Мироншоҳ ва Шоҳрух Мирзоларга хос аслзода шахзода эди. У 10 ёшида Астробод ҳокими қилиб тайинланганди. 12 ёшида эса фитнес кўрбони бўлди (1497).

Умаршайх Мирзонинг олтинчи ўғли Бойқаро ўз довораклиги, шижоати билан ажралиб турарди. Бироқ турли кутқуларга учиб, Шоҳрух ва фарзандларига қарши исёнлар уюштирди. Тароват ва жасоратда тенгсиз, деб тан олинган Бойқаро 31 ёшида Улуғбек фармони билан қатл этилди (1423).

Абуасид Мирзонинг еттинчи ўғли Абуабакр шижоатли, жасур, ҳимматли бўлган. Бадахшонни бошқарган Абуабакр отаси вафотидан сўнг Султон Хусайн даргоҳига интилган. Алишер Навоий илтифотида сазовор бўлган. Ўзаро низолар давомида кўлга тушиб, 22 ёшида қатл этилади (1479).

Бошқа бир Абуабакр – Шоҳрух Мирзонинг набираси (отаси – Мухаммад Жўқи) ҳам кўпларнинг эътиборига тушган эди. Хутталон, Арханг, Солисарой, Балхни тасарруфидан тутган шахзода Мирзо Улуғбек куёв қилиш ниятида Самарқандга чорлайди. Ҳаламислар аралашиб, 23 ёшида унинг умри Кўксаройда поёнига етказилди (1449).

Бундай шум тақдир Шоҳрухнинг бошқа бир авлоди – Иброҳим Султоннинг ўғли Абдуллони ҳам домига тортади. Ҳар жиҳатдан баркамол бўлган бу йигит 19 ёшида Султон Абуасид ва Абулхайрхоннинг бирлашган қўшнлари билан жангда ҳалок бўлади (1451).

Абулқосим Бобурнинг ягона ўғли Шоҳ Маҳмуд боболарининг муносиб давомчиси бўлиши мумкин эди, аммо у Кобулга ҳужум чоғида 14 ёшида ҳалок бўлади (1459).

Бундай йўқотишлар қутилаётган инқирознинг даракчилари бўлмаганимкан? Қолаверса, Темурийлар тарихида анча салмоққа эга бўлган Шоҳрух Мирзо авлодларининг тақдирини сирли равишда бирданига, жуда тез акун топади (уларнинг сўнгги вакили — Ёдгор Мухаммад 20 ёшида 1470 йилда маҳв этилади). Бундай фожиа қол тарих китобларида турлича изоҳланган.

Хуллас, бу шажара ана шундай ранг-баранг ва бетакрор. Унинг ҳар бир қатида қанчалаб инсонлар тақдирини яширган. Биз қайд этган воқеалар эса ушларнинг боқий яшаб келаётган акс-садоларидир.

ҲАКИМ САТТОРИЙ,
Ўзбекистон Ёзувчилар
уюшмаси аъзоси.

– 1004 йил бошларида Хоразмшоҳлар пойтахти Урганчда “Дорул ҳикма ва маъриф” ёки бошқа манбаларда “Мажлиси уламо” номи билан аталган йирик илмий марказ шаклланди. Бу илмий муассасада худди Афинадаги Платон ва Бағдоддаги “Байт ул ҳикма” Академиясидаги аъёнлар давом эттирилиб, илмнинг барча соҳаларида тадқиқот ва изланишлар олиб борилган. Буюк олим ва ташкилотчи Абу Райҳон Беруний “Ҳикматлар уйига” бошлик эътиб тайинланган. Бу ноёб академияни ҳар томонлама тадқиқ этишда мен ҳам ўз ҳиссамни қўшаётганимдан ниҳоятда бахтлиман.

Архитектура фанлари доктори Гавҳар Дурдиева суҳбатимиз аввалида ушбу сўзларни таъкидлар экан, унинг юртимиз тарихини ўрганишга бўлган юксак муҳаббати ва шижоатини кўсатувчи илмий тадқиқотлари кўз олдимизга келди. Олимининг ташаббуси билан инновация гранти доирасида Хоразм Маъмун академияси қошида 2008 йилда меъморий ёдгорликлардаги қадимий хаттотлик санъатини ўрганиш бўйича “Уста-шоғирд” мактабига асос солинди. “Хоразм Маъмун академиясининг нодир қўлёмалари” каталоги ва “Хоразм меъморий ёдгорликларидаги хаттотлик намуналари” рисоласи нашрга тайёрланди.

Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси “Ихтирочи аёллар” кенгаши раиси Карима Норқулованинг таъкидлашича, Гавҳар Дурдиева 1994 йилда қурилиш конструкциялари, бино ва иншоотлар ихтисослиги бўйича “Арматура билан бетоннинг муваққат юклар таъсирида бириктирилган шиллаш” мавзусида номзодлик ишини ҳимоя қилган. Мазкур номзодлик илмий йўналиши бўйича қаҳрамонимиз Марказий Осиёда ягона аёл олимидир.

– 2017 йил 3 ноябрь кун “Хива меъморий ёдгорликларини сақлаш ва таъмирлаш методологиясини такомиллаштириш” мавзусидаги докторлик диссертациясини илмий маъруза шаклида ҳимоя қилдим ва архитектура фанлари доктори илмий даражасини олишга муваффақ бўлдим, – дейди Гавҳар опа.

Г. Дурдиева Орол бўйи минтақасида тарихий меъморий ёдгорликларни сақлаш ва таъмирлаш ишлари бўйича етук мутахассис ҳисобланади. Унинг тадқиқот ишлари Хива туманидаги тарихий меъморий ёдгорликларни бугунги кундаги ҳолатини баҳолаш ва уларнинг умрбоқийлигини таъминлашга оиддир. У Хоразм Маъмун академияси ташкил қилинган дастлабки кунлардан бошлаб, республикада янги илмий йўналиш – Хоразмнинг тарихий ёдгорликларини илмий ўрганиш ва уларнинг умрбоқийлигини таъминлашга оид илмий тадқиқотларни комплекс тарзда олиб бориш ишларини йўлга қўйди. Жумладан, Хоразм ва Қорақалпоғистондаги пишиқ гишт ва пахса девор меъморий ёдгорликларининг архитектуравий ҳолати, натура ҳолида тажриба ўтказиш усули, конструкцияларнинг диагностикаси ва техник ҳолатларини аниқлаш биринчи маротаба атрофлича ўрганилмоқда ва амалий тавсиялар ишлаб чиқилмоқда. Энг асосийси, Ўзбекистоннинг қадимий шаҳарлари ўртасида илк бора – 10 йиллик илмий тадқиқотлари асосида Ичан қалъанинг 54 та меъморий ёдгорликларининг бугунги кундаги техник ҳолатини баҳолаш бўйича “Маълумотлар базаси”ни шаклландирди.

Шоғирдлари ҳақида сўраганимда, Гаҳқар опа фахр ва гурур билан сўзлади:

– Тўғри, устоз кўрманинг шоғирд ҳар макомга йўргалайди. Бироқ биз устозларнинг-да шоғирдлардан ўрганилган жойларимиз бор. Масалан, янги технологияларни ўрганишда ва бугунги ўзгаришларни теран ҳис қилишда мен ҳамisha шоғирдларим ёрдамига таянман. 2008 йилда Инновация гранти доирасида Хоразм Маъмун академияси қошида меъморий ёдгорликлардаги қадимий хаттотлик санъатини ўрганиш бўйича “Уста-шоғирд” мактабини ёш олимлар билан ҳамкорликда ташкил этдик. Мазкур мактаб олимлари тайёрлаган “Хоразм Маъмун академиясининг нодир қўлёмалари” каталоги ва “Хоразм меъморий ёдгорликларидаги хаттотлик намуналари” рисоласи эътиборга моликдир.

Ҳозирда Урганч давлат университети, Маъмун академияси, Нукус ва Хоразм вилояти маданий мерос ёдгорликларини назорат қилиш инспекциялари билан обдаларни таъмирлашга оид ишларда ҳамкорликни йўлга қўйдик.

Бугунги кунда ёш олимларни жалб қилган ҳолда йўқолиб бораётган Қорақалпоғистоннинг пахса ва хом гишт меъморий обдалари (қалъалар, қўрғонлар, мудофаа деворлари) нинг техник ҳолати аниқланиб, улар бўйича ахборотлар базаси шакллантирилди. 2010 йилдан ЎЗР ФА Ядро физика институти илмий ходимлари билан ўзаро ҳамкорлик йўлга қўйилди. Бунинг натижасида қадимий меъморий обдалардан олинган қурилиш материаллари намуналарининг таркиби ва структураси “нейтрон-активациян таҳлил” услуби орқали аниқланмоқда.

Қаҳрамонимиз ЮНЕСКОнинг – “МАПАУЗ: Ўзбекистондаги Умумжаҳон мероси объектлари бошқарув режаси” Дастурига доир Умумжаҳон маданий мероси рўйхатида киритилган “Ичан қалъа” бошқарув режаларини ишлаб чиқиш

бўйича ўтказилган семинарларда ҳам фаол иштирок этди. Менежмент режасига зарур бўлган маълумотларни етказиб берганлиги, обдаларни сақлаш, таъмирлаш ва тарғиб қилиш бўйича ишлаб чиқилган илмий тавсиялари учун 2017 йил 28 мартда ЮНЕСКО томонидан Гавҳар Дурдиевага ташаккурнома юборилди.

– ЮНЕСКОнинг (2002-2012 й.) “Пахса девор ёдгорликларини сақлаш” халқаро лойиҳасида Жанубий Оролбўйи минтақаси бўйича мутахассис сифатида иштирок этдим. Германиянинг “Вау Хаус” университети, Франциянинг “GREtere” ташкилоти илмий ходимлари билан ҳамкорликда Дешон-Қалъанинг пахса девори бўйича илмий-тадқиқот ишларини бажаришни йўлга қўйдик. Италиядаги “Nardino Restawro” таъмирлаш лабораторияси билан ўзаро илмий тажриба алмашиш билан бирга бу жараёнда эришган натижаларимни хорижий журналларда ёритиб боришга ҳаракат қилганман. Айна пайтда АҚШнинг Нью-Йорк шаҳридаги “RAMAPA KOLLEGE” илмий маркази ва Самарқанд давлат архитектура-қурилиш институти илмий ходимлари билан ҳамкорликда “Орол денгизи муаммолари” мавзусидаги халқаро грантда “Хоразм меъморий ёдгорликларига экологиянинг салбий таъсири” мавзусида оид маълумотларни тўллашда воҳа мутахассис сифатида иштирок этилган, – дейди Г. Дурдиева.

Ўзбекистон Республикаси Хотин-қизлар кўмитаси ташаббуси билан 2018 йил 6 февралда Тошкент шаҳридаги Турин политехника университетида ўтказилган «Ўзбекистон хотин-қизларининг 100 та энг яхши инновацион лойиҳаси» Республика танловида Хоразм Маъмун академияси илмий ишлар бўйича раис уринбосари Гавҳар Дурдиева ҳам иштирок этди. Олима ушбу танловнинг “Энг самарали инновацион лойиҳа” номинацияси бўйича “Ўзбекистон меъморий обдаларининг барқарорлигини таъминлаш бўйича мониторинг олиб бориш ва улар бўйича маълумотлар базасини

яратиш” мавзусидаги лойиҳасини тақдим этиб, ғолибликни кўлга киритди.

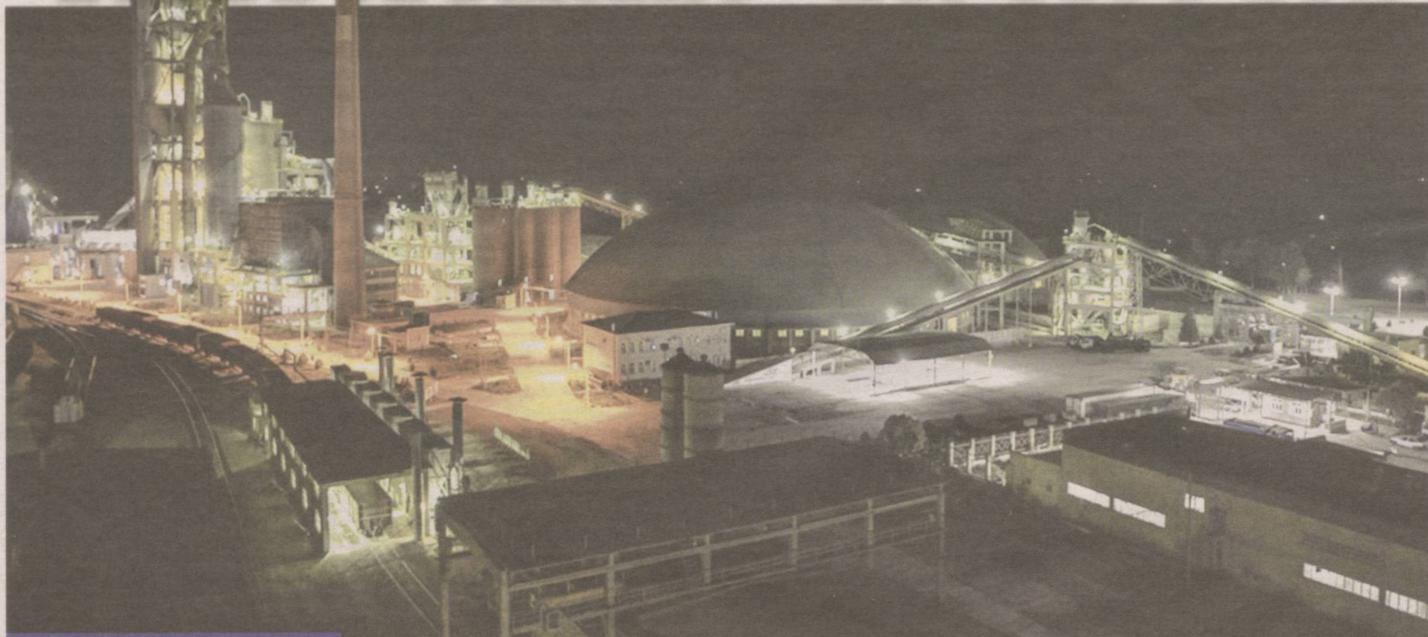
Гавҳар оланинг танловлар ва мукофотлар тақдимоти билан боғлиқ суратларини томоша қиламиз: У академияда “Олима аёллар” уюшмаси раиси. Халқаро “Олтин Мерос” хайрия жағнамсининг Хива туман бўлимининг раиси сифатида 2000 йилда Ўзбекистон Республикаси «Олтин Мерос» жағнамсининг лауреати бўлган. 2017 йилда эса “Иил аёли” танловининг “Энг билимли аёл” номинацияси ғолибаси бўлди. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 25 йиллиги муносабати билан “Кўкрак нишони” билан тақдирланди. 2019 йил 8 март байрами арафасида эса Гавҳар Дурдиева “Дўстлик” ордени билан мукофотланди.

– Инсон ўтиб бораётган ҳар бир лаҳзанинг қадрига етиши зурур эканлигини фарзандларимга ҳам кўп таъкидламан. Турмуш ўртоғим Одилбек Заргаров билан 2 ўғил, 1 қизни воъжа етказиб, 10 нафар набирани тарбиялапман. Шўқрим, хонадоним тинч, оила аъзоларим илмий изланишларимни кўллаб-қувватлашади. Қўлимдаги мана бу иш дафтари чида амалга ошиши керак бўлган режаларим ҳали жудаям кўп. Тарих саҳифалари варақланган чоғида келгуси авлод фахрланса арзийдиган илмий мерос қолдиришни истаيمان, – дейди олима.

Кўҳна мозий тилсимларини очишда жонбозлик кўрсатаётган, замонавий архитектурамизни қадим илдизлари билан туташтиришга ҳаракат қилаётган, тинимсиз изланаётган юртдошимизга ҳавасимиз келди. Келгусида фидойи шоғирдларингиз бу эзгу ишларингизни давом эттирсин, дея тилак билдирдик.

МУХТАРАМ ТОЖИМАТОВА

“BEKOBODSEMENT” AJ: ULUG‘VOR

«Бекободцемент»
Акциядорлик жамиятида меҳнат қилаётган хотин-қизларга яратилган шарт-шароит, моддий манфаатдорлигини таъминлаш, корхонада аёлларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш, ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилиш борасида амалга оширилаётган ишлар билан яқиндан танишиш учун Бекобод шаҳар ҳокимининг ўринбосари, шаҳар хотин-қизлар кўмитаси раиси Ҳалима Ибраимова билан корхонада бўлдик. Хотин-қизлар кўмитаси бошланғич ташкилоти етакчиси Насиба Аҳмедова бизга ҳамроҳлик қиларкан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш ва оила институтини мустаҳкамлаш соҳасидаги фаолиятни тубдан тақомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони ижросини таъминлаш мақсадида, «Бекободцемент» АЖда фаолият олиб бораётган хотин-қизлар учун кенг кўламда амалга оширилаётган ишлар ҳақида батафсил маълумот берди.

«Бекободцемент» АЖнинг Хавфсизлик ва умумий масалалар бўйича директори Акмал Қурбонов билан суҳбатлашганимизда, бугунги кунда корхонада меҳнат қилаётган 1900 нафар ишчи ходимнинг 389 нафарини хотин-қизлар ташкил этишини таъкидлади. «Бекободцемент» АЖда хотин-қизларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, оғир ижтимоий вазиятга тушган, ёрдамга муҳтож бўлган аёллар билан суҳбатлар ўтказиш, уларнинг муаммоларини ҳал қилиш, меҳнат шароитларини яхшилаш борасида, қатар қулайликлар яратилаётганини айтиб ўтди.

Ҳақиқатан ҳам, корхона хотин-қизлари учун соғломлаштириш маркази кеча-ю кундуз фаолият кўрсатади, бу ерда аёллар маслаҳатхонаси, стоматология фаолияти, ҳар бир аёлнинг ўз вақтида бепул тиббий кўриқдан ўтиб, даволаниши алоҳида эътиборга олинган. Бу йил 32 нафар аёлларга соғликларини тиклаб олишлари учун моддий ёрдам ажратилган. Ёш оилаларни қўллаб-қувватлаш мақсадида илк маротаба турмуш қураётган 59 оила ҳам моддий рағбатлантирилибди. Бола парвариши таътилида бўлган 10 нафар оналарга бир марталик моддий ёрдам ажратилган. Боқувчисини йўқотган, ижтимоий ҳимояга муҳтож оилаларнинг 58 нафарига янги ўқув йилида фарзандларига ўқув қуроллари сотиб олиш учун

моддий ёрдам ажратилган. Бундан ташқари, 8 март, Наврўз байрами, Қурувчилар куни, Мустақиллик куни, Рамазон, Қурбон ҳайитларида мукофот-пуллари билан рағбатлантириб борилмоқда.

Фарзандлари олий ўқув юрларида таҳсил олаётган 14 нафар аёлларга ойлик иш ҳақи ҳисобидан, 1 нафар кам таъминланган аёлга корхона ҳисобидан шартнома пуллари тўлаб берилди. 10 нафар аёлларга жамоа шартномасига асосан 3 ёшга тўлмаган фарзандлари борлиги инобатга олиниб, иш вақтининг бир соати имтиёз тарзида иш ҳақи сақланган ҳолда қисқартирилган. 2 нафар ногиронлиги бор аёлга имтиёз тариқасида меҳнат таътили 30 кун берилган, яна 2 нафар ногирон фарзанди бор аёлларнинг даромад солиғи имтиёзга туширилган. 12 ёшгача фарзанди бор

корхона ҳисобидан таъмирланиб, фарзандининг туғилган куни муносабати билан совга-саломлар берилди.

– Ёлғиз онаман, қизим 2-синфда ўқийди, – дейди шаҳардаги 7-урта мактабда фаррошлик қилаётган 27 ёшли Мафтуна Аҳмедова. – Онаман қолган икки хонали квартирада қизим билан яшаймиз. Уйимнинг болаҳонаси жуда абгор ҳолатга келганлиги туфайли «Бекободцемент» АЖ Бош директори В.Яковлевга таъмирлаш учун ёрдам сўраб мурожаат қилгандим. Корхона раҳбарияти томонидан юборилган вакиллар яшаб турган уйимни кўриб кетиши ва қисқа фурсат ичида нафақат болаҳонами, балки бутун уйимни таъмирлаб беришди. Бундай яхшиликдан жуда хурсанд бўлдим. Мен каби муҳтож аёлларга ёрдам берганлари учун «Бекободцемент» АЖ раҳбарияти ва таъмирловчи усталарга ўз миннатдорчилигини билдираман.

Яна шундай ёрдамга муҳтож аёллардан Муҳаббат Бахриддиновага 20 дона шифер, Нодира Бўрибековага 3 миллион сўм моддий ёрдам кўрсатилди. Фуқаро Манзура Алимованинг фарзанди Зулайхо Нодировага корхона балансидаги уй бепул расмийлаштириб берилди.

– I гуруҳ ногирониман, икки нафар фарзандим бор, – дейди Дилафруз Уразқулова. – Заводда фаррош бўлиб ишлайман, турмуш ўртоғим мавсумий иш билан шугулланади. Бошланамиз

аёллар учун кўшимча таътил белгиланган. Корхонада ишлаб кетган 441 нафар фахрийларга ҳар ой энг кам иш ҳақининг 20 фоизи миқдорида маблағ ажратилган. Барча ишчи ходимлар учун “Ўзбекистон бўйлаб саёҳат қил!” дастури доирасида юртимизнинг тарихий шаҳарлари Самарқанд, Бухоро, Хива шаҳарларига саёҳатлар ташкил қилинган.

Корхона раҳбарияти шахсий масалалар бўйича қабул қилган нафақат ишчи ходимларнинг, балки шаҳар аҳолисининг мурожаатларини ҳам кўриб чиқади. Масалан, фуқаро Мафтуна Аҳмедованинг мурожаати ўрганиб чиқилиб, ёрдам кўрсатилди. Кам таъминланган бу аёлнинг уйи

MAQSADLAR VA EZGULIK YO'LIDA

йўқлиги боис, ижара уйларида яшарди. Ногиронлигим учун оладиган 416 минг пенсия билан ҳам яшаш, ҳам ижара пули тўлашга қийналардик. Иш масаласида «Бекободцемент» АЖ раҳбариятига мурожаат қилганимда мени иш билан таъминлашди. Оғир ижтимоий шароитда яшаётган, ногиронлиги бор шахсларнинг уй-жой билан таъминланиши тўғрисидаги Президентимизнинг чиқарган қарорларига асосан, шаҳар ҳокимлигига уй-жой масаласида мурожаат қилганим. Шаҳар ҳокими Зафар Файзуллаев оилавий шароитимизни инобатга олиб, 2 хонали уй ажратди, ундан ташқари, рўзгор учун керакли барча маиший техникалар билан ҳам таъминлаб беришди. Худого шукур ҳозир ўз уйим, аниқ иш жойим бор.

– Мен бу заводда 1990 йилда иш бошлаганман, – дейди Гулноза Қайумова. – Дастлаб лабораторияга 2-тоифали смена контролери бўлиб ишга келган бўлсам, айна пайтда Ишлаб чиқариш бўлимида муҳандис-

текшириш, технологик параметрларини меъёрини ташхис қилиб бориш, бундай масъулиятли иш эса тажрибага ҳам боғлиқ, албатта.

Корхонанинг фаол аёлларидан бири Венера Мамадалиевани ҳам кўпчилик яхши танийди. Сабаби, маҳсулотнинг сифатига у ҳам жавобгар ходимлардан бири.

– Корхонага кираётган хом-ашёни назорат қиламан, – дейди Ишлаб чиқариш синови бўлими химик аналитиги Венера опа. – Цементни тайёрлаш эса ўзига яраша машаққатни талаб қилади. Қисқача изох берадиган бўлсам, оҳақтошга темир моддасини кўшамиз, заводдан ташқарида 19 км. масофадан соф тупроқ олиб келинади, ундан намуна олиб сув кўшамиз, сўнг тегирмонларда майдалаб шлам-бассейнларда аралаштирилади. Тайёр бўлган хом-ашё айланма печларда пиширилади. 6 та худуддан босқичма-босқич ўтиб, пишиб чиққан клинкер музлаткичда совутилиб, транспортёр ленталар ёрдамида омборга жўнатилади. Ярим тайёр маҳсулотга майдалаш цехида етарли миқдорда минерал кўшимчалар қўшилиб обдон аралаштирилади. Қурилиш саноатида тушаётган талабга қараб маркази меъёрлаштириб борилади. Қолгани талаб ва таклифга қараб бажарилаверади.

– Минг шукурки, бари заҳмат, машаққатлар ортда қолди, – дейди фаррош Мунира Пакирдинова. – Тур-

муш ўртоғим металлургия заводидида электрпайвандчи бўлиб ишларди. Фарзандларимизни ўқитиб, уйли жойли қилиб, орзу ҳавасларини кўраман, деганда вафот этдилар. Тақдир экан, бир ўзим аёл бошим билан 1 ўғил, 2 қизни оёққа тургаздим. Бош фарзандим Тоҳиржон отасининг касбини танлади. Ўғлим Тошкент давлат техника университетини энергетика факультетига ўқишга кирганида бошим осмонга етганди. Ойлик маошим ҳисобидан ўқиш учун контракт пулини тўлардим. Оилавий шароитимни билган корхона раҳбарияти контракт тўловига ёрдам беришди. Ўқишни битиргач, ўғлимни уйлантирдим, «Бекободцемент» АЖ раҳбарияти иш билан таъминлади. Ҳозир ўғлим электртаъмирлаш цехида электрпайвандчи бўлиб ишляпти. Худого шукур ҳамма ниятларимга етдим.

– Қўл остимда 60 дан зиёд аёллар ишлайди, – дейди умумий оқватланиш бўлими бошлиғи Сайёра Шодиева. – Ҳар бир аёл ўзининг мўъжазгина ошхонасида оқват пиширгани каби, биз ҳам бу ерда 2 мингга яқин кишига таом тайёрлаймиз. Бу катта масъулият дегани, ахир шунча одамнинг rischi бор қозонга яқинлашишдан олдин поклик ва меҳр билан ишлаш инсонга ишонч ва куч бағишлайди. Тозаликка риоя қилиш, меъёрдан адашмаслик ҳам муҳим аҳамиятга эга. Ошпазларга, ёрдамчи қизларга такрор ва такрор айтаманки, еманин ҳажми кам ёки кўп бўлишдан қатъи назар, ҳар бир бека таомга меҳр берсагина тайёрлаган оқвати

мазали чиқади. Нонушта, тушлик, кечки оқват, жами бир кеча-кундузда ишчилар 6 марта оқватланиши учун хизмат кўрсатамиз. Корхонамизда нон цехи бор. Кунига 500-600 та қолипни нон тайёрланади. Сут ва сут маҳсулотлари эса ишчиларга бепул тарқатилади.

Дарҳақиқат, яна бир хайрли ишни алоҳида эътироф этиш жоиз. Президентимиз Шавкат Мирзиёев 2017 йилнинг 18 августидида Бекобод шаҳрига ташрифлари чоғида берган топшириқларига биноан, шаҳарда кўркам «Ешлар боғи» барпо этилди. Бугун шинам ва замонавий кўринишга эга бу масканга ташриф буюрган кишининг баҳри-дили очилади. Фарзандларини сайрга айлантиргани олиб чиққан шаҳар аҳолиси бу ерда ҳордиқ

чиқариш билан бирга бундай эзгу ва савоб ишларнинг бошида турган «Бекободцемент» АЖнинг фаолияти бундан ҳам гуллаб яшнашига, улугвор мақсадлар сари эзгуликлар қилишига ишонч билдиришмоқда.

«Бекободцемент» АЖнинг ишчи-хизматчилари эса ҳар доим «Биз билан сифат, ишонч ва муваффақият» шиори остида ишлаётган цементчи-ларга соғлиқ-саломатлик, хонадонларига тинчлик хотиржамлик, келгуси ишларида каттадан катта зафарлар тилайди!

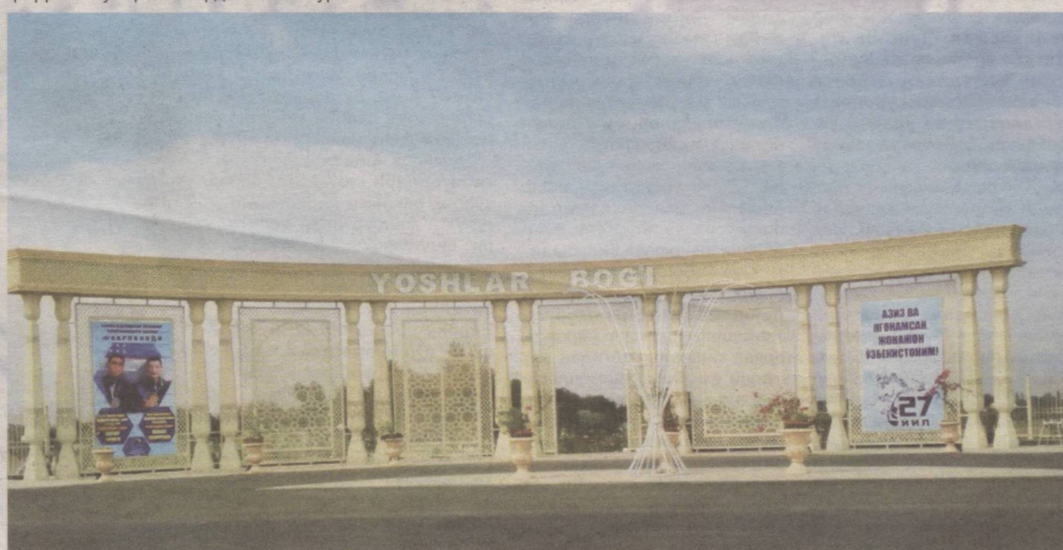
Бектош ИСМОИЛОВ

технолог даражасига етишимизга устозларимнинг хиссаси катта. Турмуш ўртоғим ҳам бирлашган кран ҳўжалигида электрпайвандчи бўлиб ишлайди. Уч нафар фарзандимиз бор. Фарзандларимизни вояга етказиш, бир қизимизни спортнинг Таэквандо тури бўйича Ўзбекистон чемпиони даражасига етказишда «Бекободцемент» АЖнинг хиссаси бор. Биз аёлларга иш жойимизда қулайлик ва яхши шарт-шароит яратилгани боис, фаолиятимиз самарали кечмоқда. Аёл киши учун нафақат оиладаги, балки ишхонадаги муҳитнинг ҳам яхши бўлиши катта аҳамиятга эга деб ўйлайман.

Меҳнат фаолиятининг 32 йилини қарши олаётган Ишлаб чиқариш синови бўлими химик аналитиги Гулбаҳор Соибназарова ҳам ўз соҳасининг фидойиларидан. Ўз ишининг устаси. Унинг вазифаси лабораторияда айланма печларга жўнатиладиган хом-ашёни oilavajamiyat@mail.ru

Erkaklarga maslahat:

INTERNETDAGI YALTIROQ REKLAMALARGA ALDANMANG!

сида кейинчалик кучли ўзгариш содир бўлгани боис, чандиқлар ҳосил бўлади. Салбий томони эса вақт ўтиши билан эрекция умуман йўқолиши мумкин.

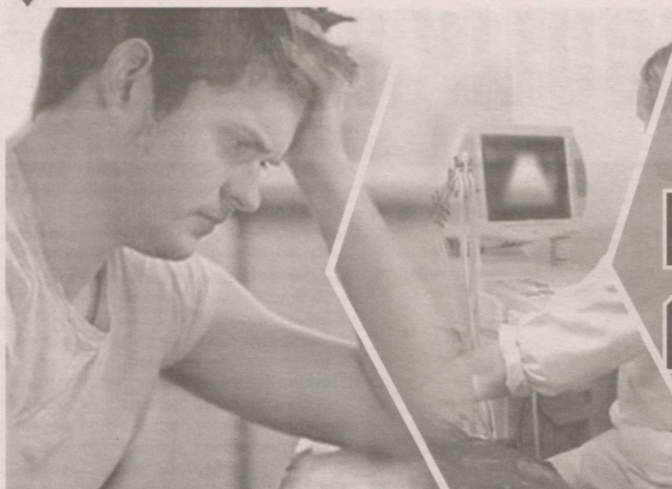
Шу мавзуда реклама қилинаётган дориларнинг яна бир гуруҳи бу — қўшилиш жараёнини узайтиришга хизмат қилувчи воситалардир. Бундай дорилар асосан икки гуруҳга бўлинади: биринчи гуруҳ — сезувчанликни камайтирадиган, суриладиган перепаратлар, иккинчи гуруҳи таблетка кўринишида. Таблеткалар нерв топарли орқали узатиладиган сигналларни камайтиришга мўлжалланган. Бунда нерв рецепторларининг сезувчанлиги камайтирилади, яъни марказий ва периферик нерв тизими таъсир кўрсатилади. Бу шубҳасиз, сунъий равишда амалга оширилгани боис, ҳар хил психоген ва невроген асоратларни вужудга келтиради. Маҳаллий дорилар бўлса, асосан суртма воситалардир. Бунда икки томонлама аницитизия бўлганлиги сабаб фақат териға жароҳат этиши мумкин.

Эркекларнинг жинсий қувватини ошириш учун яна бир гуруҳ дори воситалари мавжуд. Яъни, тестострон дори воситалари таблетка ва инъекция сифатида ҳам қўлланилади. Аммо булар тиббий жиҳатдан организмга фақат зарар келтиради. Сабаби, инсон организмизми ўзи табиий равишда тестострон моддасини ишлаб чиқади. Аммо бу модда сунъий равишда таблетка ёки инъекция кўринишида организмга жўнатиб турилса, табиий жараён бузилиб, инсон танаси табиий тестострон ишлаб чиқаришни тўхтатади. Бу ўз навбатида уруғ ишлаб чиқарадиган ҳужайраларга таъсир қилади ва бепуштлики юзага келтириши мумкин. Ҳомони — бу хасталикни даволаш жуда қийин кечади. Тестострон перепаратларини қабул қилишнинг яна бир салбий томони — вақт ўтиши билан эрекция бутунлай йўқолади.

Аслида, эркек ҳам, аёл ҳам бекумму қўст яратилган. Эркаклар ўртасидаги турли урологик хасталиклар, аинқисси, жинсий камқувватлик учраётганига келсак, бунинг барчаси ўз хатти-ҳаракатимиз ва яшаш тарзимиз ҳосиласидир. Шундай экан, келинг ноаниқ манбалар ва рекламаларга учмасдан, ваҳимага берилмасдан мулоҳаза билан иш тутайлик. Сурункали камқувватликни сезяписизми, бунинг учун дорихонага эмас, тажрибали мутахассисга мурожаат қилсангиз мақсадга мувофиқ бўлади.

Зафар ОМОНТУРСУНОВ,
“Оила ва жамият”
муҳбири

oilavajamiyat@mail.ru

Бугун замон мисли кўрилмаган даражада шитоб билан ривожланмоқда. Инсоннинг яшаш тарзи энгиллашгани, қулайлашгани сари жисмоний меҳнат — ҳаракат камайиб бормоқда. Бу эса ўз навбатида турли хасталикларнинг пайдо бўлишига сабаб бўлаётир. Дунё экспертларининг хулосаларига кўра, бугунги кунда эркеклар орасида урологик хасталиклар кўпаяётган ва ёшарётгани кўзга ташланмоқда.

Бунинг ўзига хос сабаблари: кам ҳаракатлилик, спиртли ва тамаки маҳсулотлари истеъмоли, турли асабийлик, меърида овқатланмасликдир. Энг ёмони, эркеклар бу нолик масалани ким биландир ўртоқлашни ёки шифокорга мурожаат қилишни ўзларига эп кўрмайдилар. Натижада ўзбилармонлик билан давола-нишга, турли синалмаган дориларни қабул қилишга ҳаракат қилишади.

Сўхбатдошимиз тиббиёт фанлари номзоди, доцент, ҳозирда Тошкент врачлар малакасини ошириш институти урология ва андрология кафедраси доценти Саидахор Кариев урологик хасталиклар ва уларни келиб чиқиш сабаблари ҳақида шундай дейди:

— Чиндан ҳам кейинги йилларда урологик хасталиклар билан оғирган беморлар сони ортмоқда. Бизга мурожаат қилаётган беморларнинг аксари ятнини эркеклар ташкил қилади. Улар орасида ёш йигитлар ҳам анчагина. Демак, урологик хасталиклар ёшаряпти. Айтиш жоизки, баъзи соғлом кишилар ҳам ўзларига арзимас ўзгариш сезса, дарров ваҳимага тушиб қолади. Бу — бугунги кунда ОАВ ва ижтимоий тармоқлар орқали реклама қилинаётган турли дори воситалари ва уларнинг кўпиртирилган имкониятлари ҳосиласидир. Шундай кишилар

га руҳий томондан маслаҳатлар бериб, тўғри йўл кўрсатишга ҳаракат қиламиз.

Аслида жинсий камқувватликни кўплаб омиллар юзага келтиради. Уларни бирма-бир санаб ўтирмоқчи эмасман, аммо баъзи эркеклар руҳий сиқилиш, асабузарлик ёки жуфтига кўнгилсизлик оқибатида пайдо бўладиган вақтинчалик ҳолатни жиддий хасталик билан адаштириб қўйишмоқда. Натижада, дорихоналардаги қувватни оширадиган турли дори воситаларига мурожаат қилиш ҳолатлари кўпаймоқда.

Бу эса аслида соғлом бўлган кишининг келажакда тузатиб бўлмайдиган хасталик томон қадам ташлашига замин яратиши ҳам ҳеч гап эмас. Лекин шундай эркеклар ҳам борки, касалини то иситмаси ошкор қилмагунча беркитиб юришади. Фаолиятимда шундай ҳолатлар бўлган. Бир бемор йигит мурожаат этган. Текширишлар хасталик анча авж олиб, йиринглашгача борганини кўрсатди. Беморга шу пайтгача қаерда эдингиз десам, уйимда даволандим дейди. Маълум бўлишича, унга дори тавсия қилган “шифокор” оддий дорихона сотувчиси экан. Шарқона тарбия олган эркекларимиз, айнан шу масалада шифокор билан маслаҳатлашишни хушламайдилар. Бунинг ўрнига кимдандир эшитгани ёки рекламадаги ишонсиз дорилардан фойдаланишни афзал билишади.

Ота-боболаримиз бежизга оёғинг ва бошингни иссиқ тут дейишмайди. Биз юқорида таъкидлаган омиллар қаторида, эркек кишининг оёғидан зах ўтиши ёки боши шамоллаши ҳам жинсий заифликни келтириб чиқаради. Вақтида даволанмаслик, хасталиқдан қолган асоратлар, кучли стресс, тартибсиз овқатланиш, ҳаркатишлик эса унинг кучайишига олиб келади. Оқибатда бу хасталик бошланмасиданоқ, аксарият эркеклар

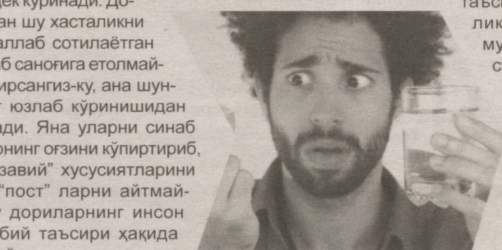
ваҳимага тушиб қолишади ва дуч келган жойдан нажот излашади. Тўғри, бугун тиббиёт жуда ривожланган ва кўплаб хасталикларни даволашнинг имкони бор. Аммо аввало, бемор ўз вақтида дардини ва сабабини шифокорга айтиши даркор.

Ташқаридан қараганда, бугунги кунда жинсий камқувватликни даволовчи воситалар жуда кўпдек кўринади. Дорихоналарда айнан шу хасталикни даволашга мўлжаллаб сотилаётган дориларнинг санаб санагига етолмайсиз. Интернетга кирсангиз-ку, ана шундай дориларнинг юзлаб кўринишидан бошингиз айланади. Яна уларни санаб кўрган “мижоз”ларнинг оғзини кўпиртириб, уларнинг “мўъжизавий” хусусиятларини ёзиб қолдирган “пост”ларни айтмайсизми? Аммо бу дориларнинг инсон организмига салбий таъсири ҳақида лом-мим дейилмайди.

Ҳозирда **фисфодэстераза ингибиторлари** гуруҳидаги дорилар кўпроқ реклама қилинмоқда. Бу гуруҳга мансуб дори воситалари силденафил, тадалафил ва варденафил. Эректил дисфункцияни (ЭД) даволовчи дори воситалари деб ҳисобланади. Европа урологлар ассоциацияси йўриқномасида пастки пешоб йўллари хасталикларини даволашда тавсия қилинади. Эътибор беринг, симптомлари, яъни белгилари дейилмоқда, хасталикнинг ўзини эмас. Қолаверса, ўша белгиларни даволашда ҳам асосий эмас, биринчи

қатор дори воситалари сифатида қайд қилинган. Шунингдек, бу дори воситалари узоқ муддат фойдаланилгандагина нафи тегиши мумкин. Бу дорилар қувуқнинг бўйин қисмида қон айланиш жараёнини яхшилашга хизмат қилади.

Аммо бу гуруҳ дориларни шифокор тавсиясиз қабул қилиш мутлақо мумкин эмас. Чунки, руҳият ўзгарганда, асаб жойида эмаслигида истеъмоли кучли эрекция туфайли приязим вужудга келиши ҳеч гап эмас. Бу эса жуда салбий оқибатларга олиб келади. Бизнинг шошилиқчи урологияда бу каби воқеалар учраб туради. Натижада аъзодаги қон чиқариб юборилади, дори-дармонлар ёрдамида эрекция асл ҳолига қайтарилади. Аммо шундай ҳол содир бўлганда 100 нафар бемордан 25-30 та

IJTIMOY TARMOQLARNING RUHIYAT VA SALOMATLIKKA TA'SIRI

Тадқиқотларга кўра бутун дунёда 3 миллиард киши, сайёрада 40 фоиз инсон ижтимоий тармоқлардан фойдаланади. Таҳлиллар бир кунда ўртача икки соат ижтимоий тармоқларда вақт ўтказишимизни кўрсатмоқда. (Менимча, шафқат юзидан 2 соат дейилган. Ҳолбуки, ижтимоий тармоқларда бутун умримиз ўтиб кетмоқда). Бу ҳар дақиқада ярим миллион "твит" ва "Snapchat" дастурида қайта ишланган фотосуратни улашиш демакдир.

Ижтимоий тармоқларнинг кундалик ҳаётимиздаги ўрни инкор қилиб бўлмайди. Аммо таҳликали жиҳатларига ҳам кўз юмолмаймиз, ижтимоий тармоқларда нафақат вақтимиз, балки руҳий соғлигимизни ҳам қурбон беряпмиз. Ижтимоий тармоқлар янги ҳодиса бўлгани учун унинг атрофида ҳали хануз тўлиқ тадқиқотлар олиб борилмаган. Бироқ бу борада шу кунгача олиб борилган изланишларнинг айримларини ҳукмингизга ҳавола этамиз.

СТРЕСС

Кўплай инсонлар кундалик стресс ва ташвишлардан узоқлашиш учун ижтимоий тармоқлардан паноҳ топишга уринишади. Бироқ, тадқиқотлар ижтимоий тармоқлар стрессни озайтириш учун эмас, аксинча, руҳий зиклик ва асабийлиқни орттириш учун хизмат қилишини таъкидлайди. 1800 кўнгилли қатнашган синов тажрибасида, ижтимоий тармоқлардан фойдаланган аёллар эркаклардан кўра кўпроқ руҳий зикликка гирифтор бўлишини кўрсатган.

Аксарият эркаклар ижтимоий тармоқлар билан масофа сақлаб алоқада бўлгани учун бундай таъсирни кўрсатмайди. Мутахассислар таъкидлаганидек, эркаклар совуққонроқ бўлгани учун ижтимоий тармоқлардан фойдаланганда аёлларга қараганда камроқ асабийлашар эканлар.

SALOMATLIKKA TA'SIRI

РУҲИЙ ҲОЛАТ

2017 йилда австриялик тадқиқотчилар томонидан ўтказилган тажрибада 20 дақиқа "Facebook" дан фойдаланган кишиларнинг руҳий ҳолатида кайфиятсизлик, тушунлик, аламзадалик пайдо бўлиши аниқланган. Фойдаланувчилар бу тушунликка "Facebook" вақт исрофи деб қараганлари сабаб бўлиши мумкин. Бошқа бир тадқиқотда эса яхши ва ёмон кайфият кишиларга ижтимоий тармоқлар орқали тарқалиши таъкидланади. Кўнгилсиз хабарлар ва ижтимоий тармоқдан бир пайтда фойдаланаётган фойдаланувчиларнинг салбий ўй-хаёллари улар улашаётган мулоҳазалар орқали бир хиссага кўпаяди. Ижобий, кўнгилочар хабарларнинг эса руҳий ҳолатга таъсир қилиш-қилмаслиги ҳақида хануз аниқ бир ҳулоса йўқ.

ХАВОТИР (ВАҲИМА)

Тадқиқотлар натижасида, ижтимоий тармоқларга қарам бўлган кишиларда хавотир, ваҳима, асабий тажанглик ва беҳаловатлик бошқаларга нисбатан кўпроқ кўзга ташланиши

аниқланди. Етти ва ундан кўпроқ ижтимоий тармоқлардан фойдаланган фойдаланувчилар умуман фойдаланмайдиган ва ёки 1-2 аккундан фойдаланганлардан кўра кўпроқ хавотир ҳамда тажангликка юрадилар. Бироқ ижтимоий тармоқлар нега инсонда ваҳима ва хавотир ҳисларини уйғотиши хануз аниқланмаган.

РУҲИЙ ТУШКУНЛИК

Баъзи тадқиқотлар руҳий тушкунлик ва ижтимоий тармоқлар орасида қатъий боғлиқлик мавжудлигини кўрсатсада, айрим мутахассислар ижтимоий тармоқларни руҳий тушкунликдан халос этуви ижобий жараён сифатида ҳам баҳолашади.

700 талаба қатнашган икки тадқиқотда нохуш кайфият, ўзини керакисиз билиш, умидсизлик каби руҳий тушкунлик белгилари ижтимоий тармоқлардан фойдаланиш таъсирида юзага келганини кўрсатади. Шунга ўхшаш бошқа бир тадқиқот 2016 йилда 1700 киши билан ўтказилган. Унда ижтимоий тармоқларда кўп вақт ўтказадиганларда руҳий тушкунлик ва

ваҳима таҳлиқаси уч барабар ортиши маълум бўлди. Бунга сабаб қилиб ижтимоий тармоқлардаги кескин хабарлар, мутлақо нотаниш инсонларнинг ҳаёти хусусида фикрлар тўқнашуви, ижтимоий тармоқларда вақтни беҳуда совуриллаётгани учун пушаймонлик ҳиссининг таъсирлари кўрсатилмоқда. Айни кунда мутахассислар ижтимоий тармоқлар ёрдамида руҳий зиклик ва асаб касалликларини эртaroқ аниқлаш хусусида изланишлар олиб боришмоқда. 476 кишининг "Twitter" да улашган твит (қисқа мулоҳазалари)ни кузатиб, руҳий тушкунлик ва асабийликка мойиллиги бор инсонлар аниқланган. Ўтган йили айнан шундай тадқиқот 166 "Instagram" фойдаланувчиларининг фотосуратларини кузатиш асосида ўтказилган ва руҳий тушкунликка мойил кишиларда ўз суратларини улашиш билан ўзини бахтиёр кўрсатишга уринаётгани аниқланган.

Шу ўринда таъкидлаш жоизки, ухладан аввал ётоқда "Facebook" ёки "Twitter" да бир неча дақиқа вақт ўтказиш ҳаловатли уйқуга зарар етказиши ва эрталаб тушкун, асабий, тажанг ҳолатда уйғонишга сабаб бўлади.

ҚАРАМЛИК

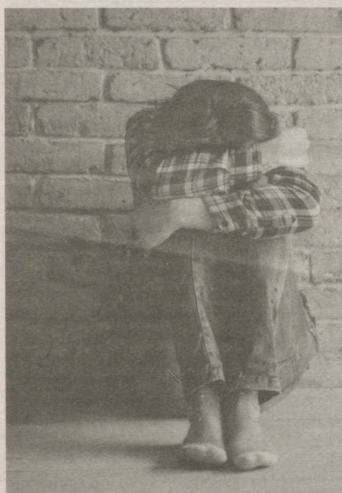
Баъзи тадқиқотчилар ижтимоий тармоқлардан фойдаланиш, фотосурат ҳамда твитларни улашишдан воз кечиш – ҳатто тамаки ва алкоғолли ичимликлардан воз кечиш каби маҳол. Аммо, энг даҳшатлиси шундаки, ижтимоий тармоқлар инсонлар руҳиятига тамаки ва алкоғолли ичимликлардан ҳам ортиқ зарар етказар экан. Ижтимоий тармоқлар қарамлиги дегани, шубҳасиз, интернетга тобелик доирасига мансуб. Ва бу тобелик бутун дунёда асримизнинг энг катта муаммоларидан бири сифатида кўрилади.

ҲУЛОСА

Ҳар бир неъмат инсонга хизмат қилиши учун яратилган. Улардан ўз ўрнида ва меъёردа фойдаланишга эътибор берилмаса, неъматлар зиллат (зарар)га айланади.

Умида ТУРСУНОВА
тайёрлади

DEPRESSIYANI QANDAY ANIQLASH MUMKIN?

Бугун тез-тез қулоғимизга ёшларнинг ўз жонига қасд қилиши ҳақидаги нохуш хабарлар чалинмоқда. Улар нега бундай қилишпти? Уларни тушкун кайфиятдан, салбий оқибатларга олиб борадиган хатти-ҳаракатлардан қандай тўхтатса бўлади? Бу ҳолат нима деб аталади? Айни саволлар юзасидан педагог, психолог Нилуфар Хўжамшукурова ўз А мухбирига қуйидагиларни сўзлаб берди.

– Бу тушкунлик ҳолати депрессия деб аталади. Депрессияда бош оғриқ, бош айланиши, энса ва бўйин, юрак соҳасида оғриқлар, нафас етишмаслиги, иштаха пасайиши, қабзият, умумий ҳолсизлик каби белгилар кўп кузатилади. Бош оғриқ

– депрессиянинг энг кўп учрайдиган белгиси. Демак, доимий тарзда боши оғрийдиган беморда депрессия бор-йўқлигини текшириб кўриш керак. Бундай бемордаги бош оғриқни оғриқ қолдирувчи дорилар эмас, балки депрессияга қарши дорилар бартараф

этади. Буни врачлар, психологлар, одамлар ҳам эсда тутиши лозим.

– Депрессия билан касалланган одамнинг психологик портрети қандай?

– Улар дунёни ва атрофда бўлаётган воқеаларни салбий тарзда қабул қилади, ҳаётда тутган ўрнини пессимистик руҳда баҳолайди, ўзини ҳеч кимга керакисиздек ҳис этади. Улар доимо хавотирда яшайди, ҳеч қандай ишга қизиқмайди, атрофдаги ўйин-кулгилар ва яқинларининг тақдирига мутлақ эътиборсиз бўлиб қолади. Доимо хўрсиниб, ўзини айбдордек ҳис этади. Уларни чалғитиш учун бирор-бир ишга мажбурлаш мумкин, бироқ бу ишни ҳеч қандай қизиқиш ва эътиборсиз бажараётганини кузатишингиз мумкин. Ҳеч қандай иш уларнинг кайфияти кўтарилишига ижобий таъсир қилмайди.

Уйқусизликдан азият чекади ёки фақат уйқу босавереди, ёмон тушлар кўриб чиқади. Бу тушлар турли-туман бўлиб, тушида бировларни ўлдириб қўйиши, оламдан ўтган яқинлари ва қонли воқеаларни кўп кўриши мумкин. Бундай тушлар беморнинг кайфиятини янада туширади ва

аҳволини оғирлаштиради. Улар доимо паршонхотир ва қарахт бўлиб юради, ўз жонига қасд қилишга уринишлар кузатилади. Улар ўзларининг тузалишига сира ишонмайди, давланишга ҳам яқинларининг қистови билангина бориши мумкин.

Депрессияга таъриф бера туриб, ушбу касаллик учун хос бўлган яна бир хавфли белгини айтиб ўтиш лозим. Ўз жонига қасд қилишга интилиш. Шунинг учун ҳам депрессия барча давлатларда ижтимоий муаммага айланган. Бироқ тузалишга интилиш ва кучли ирода уларнинг бу касалликдан халос бўлишига катта ёрдам беради.

Тушкунликка тушманг. Депрессиянинг давоси бор. Иродангизни мустаҳкам қилинг. Ахир сиз аввал кучли инсон бўлгансиз. Ушбу куч сизни вақтинча тарқ этган бўлса, у яна, албатта қайтади. Чунки бу – сизнинг кучингиз!

Агар ўқувчида депрессия аниқланадиган бўлса, уни коррекцион даволаш жараёнига жалб қилиш тавсия этилади.

Барно МЕЛИҚУЛОВА
ёзиб олди

OILADA NECHTA FARZAND BO'LGANI MA'QUL?

“Ижтимоий фикр” республика жамоатчилик фикрини ўрганиш маркази “Фуқароларнинг репродуктив саломатлик ва репродуктив ҳуқуқ ҳақидаги жамоатчилик фикри” мавзусида сўров ўтказди.

Ундан кўзланган асосий мақсад мамлакатимиз фуқароларининг репродуктив қарашлари, “репродуктив саломатлик” ва “репродуктив ҳуқуқ” тушунчалари ҳақидаги тасавурларини аниқлаш, фуқароларнинг оилани режалаштириш ва аҳоли саломатлигини сақлаш масалаларидан хабардорлик даражасини ўрганишдан иборатдир.

Сўровда юртимизнинг барча фуқаролари – республикамизнинг барча вилоятларидаги турли аҳоли қатламлари вакиллари, барча ёшдаги хотин-қизлар ва эркаклар, турли миллат ва дин вакиллари иштирок этди.

Жамиятимизда оила муносиб авлодни тарбияловчи муҳим ижтимоий институт мавқеига эга бўлиб, фарзандлар энг муҳим ҳаётий неъматлардан бири, бахтли ва мустақкам оиланинг зарур шarti ҳисобланади. Аксарият сўров қатнашчилари (73,9 фоиз) фарзанд – оила мазмуни ва оиланинг энг асосий бойлиги, деган фикрга қўшилиди.

Сўровда фуқароларнинг оилада фарзандлар сонига доир истаклари ҳам аниқланди. Масалан, кўпчилики

Ўзбекистонликлар оилада уч нафар (35 фоиз аҳоли) ёки тўрт нафар (30,8 фоиз) фарзанд бўлишини хошлайди. Сўралганларнинг 13,2 фоизи оилада беш нафар ёки ундан кўпроқ фарзанд кўриш тарафдор. Булар асосан Сурхондарё вилояти (34,8), Хоразм вилояти (19 фоиз) ва Қашқадарё вилоятида (18,8 фоиз) истиқомат қилувчи фуқаролардир.

Тадқиқот шуни кўрсатдики, Ўзбекистоннинг аксарият оилаларида кейинги фарзанднинг туғилиши ҳақидаги қарор эр-хотин томонидан

биргаликда қабул қилинади ва бу уларнинг оиладаги болалар сони ҳақидаги қарашларига асосланади. Сўров иштирокчилари онанинг соғлом бўлиши (22,5 фоиз аҳоли) ҳамда оиланинг моддий аҳоли (21,7 фоиз аҳоли) кейинги фарзанднинг туғилишида муҳим омиллардан деб ҳисоблайди.

Тадқиқот, шунингдек, аҳолининг “репродуктив саломатлик” ва “репродуктив ҳуқуқ” каби тушунчалардан етарли даражада хабардор эмаслигини кўрсатди – 37,2 фоиз сўров иштирокчилари “репродуктив саломатлик”

тушунчаси билан танишмисиз, деган саволга тасдиқ жавобини берган ва респондентлар 23 фоизининг “репродуктив ҳуқуқ” тушунчасидан хабари бор. Сўров бу масалада асосан ёшларнинг етарли даражада хабардор эмаслигини аниқлади:

18-19 ёшдаги сўров қатнашчилари орасида фақат 19,1 фоизига “репродуктив саломатлик”, 10,6 фоизи “репродуктив ҳуқуқ” тушунчалари ҳақида маълумотга эга. Шу боис, ёшларнинг ҳуқуқий ва тиббий билимларини ошириш, аҳоли, биринчи навбатда, ёшлар орасида кенг тарғибот ва тушунтириш ишларини ташкиллаштириш ҳамда ўтказиш зарур.

Жамоатчилик фикри мониторинги Ўзбекистонликлар онгида оилани режалаштириш масалаларида ижобий ўзгаришлар кузатилаётганини кўрсатди. Фуқаролар режалаштириш – оила куриш ва уни мустақкамлашда зарур ва ижобий тадбир бўлиб, у соғлом ва ардоқли фарзандлар кўриш, уларни юқори турмуш даражаси билан таъминлаш ва ўқитиш имконини беришини тушуниб етмоқда. Тадқиқот давомида оилани режалаштиришни муҳим деб ҳисоблайдиган фуқаролар сони ошгани кузатилди: 2019 йилда 72,5 фоиз сўров иштирокчилари шу фикрни билдирган (2018 йилда – 63,8 фоиз фуқаро оилани режалаштириш керак, деган фикрда бўлган).

“Ижтимоий фикр” маркази материаллари асосида М.Анисимова тайёрлади.

Izhor

MEHRIBON USTOZ,
TADBIKOR RAHBAR

Устоз! Ҳаётининг деганда бизга таълим берган ва юрагимизга одаимийлик уруғини қадаган инсонлар кўз ўнгимизда гавдаланади.

Хар йили 1 октябрь куни мактабда ва олийгоҳда таълим берган устозларимни ёдга олам. Уларни байрами билан кутлайман! Устозларимнинг баъзилари бугун ораимизда йўқ, бироқ доно ўғитлари ҳамон қўлоғим остида жаранглаб турибди. Уларнинг берган билимини оқлай олдими? Уларга муносиб шоғирд бўла олдими, дея чуқур ўйга толаман.

Айниқса, меҳрибон устоз, доно раҳбар, тадбирли инсон Искандар Очиллов ҳақида қанча сўзласам, шунча камкед туюлаверади. Ўз касбининг фидойиси бўлган муаллим юзлаб муносиб шоғирдлар етиштириш баробарида, таълим ривожига ҳам муносиб улуш қўшди. Самарқанд вилояти Нарпай туманидаги 47-умумтаълим мактабда узок йиллар раҳбарлик қилди

ва бу таълим даргоҳининг республикада ҳам эътироф этилишига сабабчилардан бўлди.

– 33 йилдан буён ёшларга она тили ва адабиёт фанидан сабоқ бераман, – дейди ушбу мактабнинг ҳозирги директори Мухаррам Аманқулова. – Устозимиз Искандар Очилловдан жуда кўп нарсани ўргандим. У кишининг саъй-ҳаракатлари боис, мактабимиз барча соҳаларда илгор бўлди. 2007 йилда замонавий жиҳозларга эга икки қаватли мактаб биносининг ишга тушишида ҳам устозимиз алоҳида жонкуярлик кўрсатганлар. Бир сўз билан айтганда, раҳбарликини устозимдан ўрганганман.

– Устоз болагимизда тарих ва география фанидан сабоқ берган, – дейди ушбу мактабнинг математика фани ўқитувчиси Олтин Уроқова – Муаллимликка бўлган меҳр ўшанда пайдо бўлганди. Насиб қилган экан, ўқитувчи деган номга сазовор бўлдим, анча йиллар Искандар

Очиллов билан ёнма-ён ёш авлодга сабоқ бердим.

Бу каби дил сўзларини кўплаб келтириш мумкин. Аммо асосийча, устоз учун шоғирдлар томонидан қилинадиган эътирофдир. Бугун Искандар Очиллов нафақада бўлса-да, доимо шоғирдлар эътиборида, эъзозда.

Устоз! Сиз ҳақингизда ўйлаганимда ҳассос шоиримиз Муҳаммад Юсуфининг “Оддий муаллим” деб номланган шеъри ёдимга тушади...

*Юзга қираман мен Худо хоҳласа,
Юз йилдан сўнг бир мўмин
ўртоғим,*

*Кўзим ёлиб қўйса, жағим боғласа,
Сўнги сафар сари отланган
чоғим,*

*Фақат бир кимсадан бўлади қарзим,
Оддий муаллимдан, оддий
муаллим.*

Ҳа, устоз. Барча инсонлар шу оддий муаллимдан қарздордир. Сабаби, барча касб эгалари илк сабогини муаллимдан олади.

Инсон “энг аввало” бахтини оилада топади. Искандар Очиллов ҳам дунёдаги энг бахтиёр инсонлардан. Турмуш ўртоғи Хурмат ая билан 45 йилдан буён умргузаронлик қилиб, беш фарзандни вояга етказиб 14 неварани муносиб тарбияламоқда. Ҳамма бу оилага ҳавас қилади.

Устоз ҳозир 66 ёшда. Шоғирдлари номидан шундай дегим келади: “Юз ёшингизда ҳам бугунгидек кўркам бўлиб қолаверасиз. Юз ёшингизда ҳам юзингиздан нур ёғилиб туравереди. Юз-кўзингиздаги ва кўнглингиздаги ёшлик, муҳаббат сизни ҳеч қачон тарк этмайди. Негаки, 44 йил баркамол авлодни тарбиялагансиз. Ёшларнинг шижоати сизни қаришингизга йўл қўймайди”.

Мактабдан чиқиб кетаётганимда Жалолдин Румийнинг “Улимимдан сўнг мени қаро ердан эмас, маърифатли инсонларнинг қалбидан эланг”, деган ўғити ёдимга тушди. Маърифатли инсонлар деганда, энг аввало, сиз устоз мураббийлар кўз ўнгимизда намён бўласиз.

София НАЗАРОВА.

Rivoyat

KELIN TANLASH
YO'LI

Ривоятларга кўра, қадим замонда бир донишманд одам яшаган экан. Унинг баалоғатга етган хушхушрат ўғли бор экан. Донишманд энг оқила, тўғриси, меҳнатсевар ва саранжом-сарийшта қизни келин қилмоқчи бўлибди. Шу мақсадда у саватларини боғидаги олхўри билан тўлдирибди-да, от-араваси билан йўлга тушибди.

Буни қаранг-ки, донишманд қай манзилга борса, ўша ердаги одамларга олхўри улашиб, ўрнига пул эмас, балки хас-хазон, ахлат-чиқиндиларни сўраб олаверибди. Бундан хабар топан хотин-қиз борки, ҳаммаси уйларидаги супуриндиларни тўплай бошлади.

– Шошмай туринг ота, хозир яна чиқинди-ахлатлар келтириб берамиз, – деб, уйларига шошиб кириб кетишибди.

Шу пайт донишманднинг олдида бир сулув, келишган қиз жуда ҳам оз чиқинди олиб келибди.

– Нега бунча оз?! – хайрон бўлиб сўрабди, отахон.

– Қаердан ҳам олай, уйимиз, ҳовлимиз топ-тоза, супурилган. Буни ҳам қўшимчи ховлисини супуриб олиб келдим, ота, – дебди оқила қиз.

Донишманд қизга бир ҳовуч олхўри берибди ва:

– Умрингдан барака топ, раҳмат қизим! – дея уйига қайтибди-да, эртаси куни дарҳол қизнинг уйига совчиларни жўнатибди....

Юсуфжон МАМАТҚУЛ
тайёрлади

BAXTNING KALITI O'Z QO'LINGIZDA

Севган иши билан шуғулланган инсон чарчоқ нима билмайди. Хитойликларда шундай гап бор: "Бир соатга бахтли бўлмоқчи бўлсанг ширинлик тайёрла. Бир кун бахтли бўлишни истасанг балиқ тутгин. Бир ҳафталик бахтли бўлишни истасанг саёхатга чиқ. Бир ойга бахтиёр бўлишни истасанг турмуш қур. Бир йил бахтли бўлишни истасанг хазина топ. Умр бўйи бахтиёр бўлишни истасанг севган ишинг билан машғул бўл".

ЎЗ УСТИНГИЗДА ИШЛАНГ

Ҳаракатдан тўхтаманг. Нимани бажаришни истасангиз бажаринг. Бунда, албатта, бир қадам олдинга юрасиз. Олдинга ҳаракат қилиш руҳан улғайтишга туртки бўлади. Ҳар янги қадамингиз сизни улғайтиради. Ривожланиш, улғайиш ҳеч қачон бир нуқтада тўхтамайди. Унутманг: "Мен тўхтадим!" дегани "Мен ўлдим!" деганидир.

ОРЗУ ҚИЛИНГ

Ҳеч нарсамиз бўлмаса-да орзу қилиш бизни бахтиёр қилади ва боз у бепул. Келажақда эришишни истаганингиз нарсаларни ўйлаш, бир лаҳза бўлса-да, хаёл қилиш худди уларни қўлга киритгандек ҳаётий қувватингизни оширади. Орзу-умидни йўқотган инсоннинг йўқотадиган бошқа ҳеч нарса қолмайди. Орзуларингизни асраб-авайланг.

ИШОНАНЛАРИНГИЗ БЎЛСИН

Ишонадиган инсонларингиз бўлсин ёнингизда. Яқин инсонларингиз билан бирга бўлиш хузури. Хузур ичидаги инсон бахтиёр бўлади. Инсонларга керак бўлиш, атрофдагилар яхши-ёмон кунда сизга эҳтиёж сезишлари ҳам бахтиёрлик келтиради. Инсон ёлғизликда бахт ва ҳаловат топа олмайди. Ижтимоий ҳаёт билан ҳамнафас бўлинг.

Албатта, ўзингиздан маънавий илгариланган, билимли, закии инсонлар даврасида ҳам хузур топасиз.

МУЛК ЭМАС, ТАЖРИБА ЭГА БЎЛИНГ

Бахтли бўлиш учун мулк сотиб олманг, сеvimли машғулот, илм ва тажриба сотиб олинг.

ИНСОНЛАРГА ЁРДАМ БЕРИНГ

Одамларга қўлингиздан келганча ёрдам беринг. Ҳар кун қандайдир савоб иш қилинг. Яхшилик қиладиган инсон бахтиёр бўлади. Узини сеvimли ҳис этади. Ҳаётда тугамайдиган завқ – бошқаларга ёрдам бериш ва кимнингдир қорига яраш.

МЕҲРИБОН БЎЛИНГ

Меҳр-шафқатли бўлиш, яхши кўрган

инсонларни бағрига босиш, жониворларни эркалаш, болалар билан уйнаш ҳис-туйғуларимизни ижобий томонга ўзгартиради. Файласуф Ошо шундай дейди: "Фақат меҳр-шафқатгина даволочи хусусиятга эга. Чунки инсоннинг ичидаги барча касалликлар меҳр-муҳаббатга муҳтожликдан келиб чиқади".

ТАВАККАЛ ҚИЛИШНИ БИЛИНГ

Таваккалчиликнинг оқибати хавотирли туюлса-да, мўлжални аниқ олиб таваккал йўл тутиш ҳаётга мазмун бағишлайди.

МАҚСАДИНГИЗ БЎЛСИН

Мақсад йўлида ҳаракат қилиш ижобий туйғуларни уйғотади. Мақсадсиз кемага шамол ҳам ёрдам беролмайди.

ОРЗУ

— ҳеч нарсамиз бўлмасада орзу қилиш бизни жуда бахтиёр қилади ва боз у бепул. Келажақда эришишни истаганингиз нарсаларни ўйлаш, бир лаҳза бўлса-да уларни хаёл қилиш худди уларни қўлга киритгандек ҳаётий қувватингизни ортттиради.

УЙКУНИ МЕЪЁРЛАШТИРИНГ

Салқин ва қоронғу хона, сокинлаштирувчи мусиқа жисм ва руҳ сокинлигига ёрдам беради. Тинкиб ухлангиз, эрта тонгни хуш кайфиятда қарши olasиз.

ШУҚР ҚИЛИНГ

Ҳар кеча ухладан олдин ўзингизни саволга тутинг. Эришганларингизга шуқр қилинг. Хузурингизни бузадиган нарсаларни ўйламанг. Бахт сизни бахтсиз қилган нарсаларни ўйламай қўйганингизда келади.

ЭЪТИҚОДЛИ БЎЛИНГ

Тадқиқотлар натижасига кўра, эътиқодли инсонлар эътиқодсизлардан

кўра кўпроқ ҳаётдан мамнун ва бахтли яшайдилар. Шунингдек, эътиқодли инсонлар карьера хавотиридан ва аламли изтиробларга берилувчан бўлмайдилар.

ҲЕЧ КИМДАН КУТМАНГ

Бахтга элтувчи икки йўл бор: ўзингиздан кўп нарса истайсиз, бошқалардан ҳеч нима истамайсиз! Бахтнинг калитини бошқанинг чўнтагига сақлаб қўлайсиз.

ПОКЛИККА РИОЯ ҚИЛИНГ

Фикрни тозалаш учун хонангизни, ҳовли-жойингиз ва боғингизни тозаланг. Ҳаммаёқни озода-ораста туттишимиз беихтиёр фикримиз ва зеҳнимизнинг тинчланишига ёрдам беради.

ГУЛУ ГИЁҲ УСТИРИНГ

Гул, ўсимликлар ўстириш мияни тинчлантиришнинг энг оммалашган усули. Усимликлар ҳавони тозлаш билан бирга ундаги заҳарли моддаларни ютиб, бизга тоза ва ёқимли ифोर тараддилар. Бу ҳам руҳимиз, ҳам жисми-мизга фойдали.

КЕРАКСИЗ НАРСАЛАРДАН ВОЗ КЕЧИНГ

Ўйингизда ортиқча ва ёки ишлатилмайдиган нарсаларингиз бўлса, улардан воз кечинг – кимгадир бериб юборинг. Асабларингиз тинчланг, нақадар бахтиёр бўлганингизни кўрасиз.

ЯХШИЛАРГА ЁНДОШИНГ

Яхшига ёндош – ёмондан қоч, дейди доно халқимиз. Сизга умид, кайфият, завқ бермаган инсонлар ижобий қувватингизни емиради. Идишингизга ея оладиганингиз қадар овқат солинг, ҳаётингизга сева оладиганингиз қадар инсонни киритинг. Косангиздаги ортиқча овқат қорнингизни, ҳаётингиздаги ортиқча одам бошингизни орғитади.

Ҳаммамизнинг бахтли бўлиш учун етарли сабабларимиз бор. Инсон энг аввало, ўзи бахтли бўлиши керак. Чунки ўзинг билан бахтли бўлсанг ўзга билан ишинг бўлмайди. Унутманг: инсонни ушлаган орзулар эмас, ҳақиқ бахтиёр яшаш имкони бўла туриб, бахтсизликка ўзини маҳкум қилгани ортингизда. Бахтингизни авайланг ва қадрланг!

Умида АЗИЗ тайёрлади

ATLAS KO'YLAQ KIYGAN DEGANI, O'ZBEK DEGANI EMAS...

Миллий ўйинчоқлар мавзуси доимий муҳокамадаги мавзулардан бири саналади. Хориждан кириб келаётган ўйинчоқларнинг фарзандларимиз руҳиятига, тарбиясига салбий таъсири ҳақида айтилмаган гап қолмаган чиқар. Орадан шунча йил ўтганига қарамай, ҳамон миллий образдаги кўғирчоқларимизни ярата олмадик назаримизда. Биз соч турмакларю кийинишни, пардоз-андозию туриш турмушини кўп ва хўп муҳокама қилган "Барби" кўғирчоқлари ҳамон қизалоқларимизни ўзига мафтун этмоқда.

Пойтахтимиздаги "Бек-барака" савдо мажмуасидаги ўйинчоқ дўконларининг бирида сочлари ўрилган, атлас кўйлакли кўғирчоққа кўзим тушди-ю, қувониб кетдим. Бироқ...

— Атлас кўйлакли кўғирчоқларни сота бошлаганимизга кўп бўлгани йўқ, — дейди ўзини Собир ака деб таништирган ўйинчоқлар дўкони сотувчиси. — Очигини айтиш керак, бу кўғирчоқлар "Барби" кўғирчоқларидек харидоргир эмас. Менимча, бунинг сабаби, кўғирчоқнинг қиёфасида. Атлас кўйлақ кийди, дегани ўзбек деганимизда...

Шу пайт бир аёл беш ёшлардаги қизалоғини етаклаб дўконга кириб келди. Онаси қизалоққа истаган кўғирчоғини танлаши мумкинлигини айтди. Табиийки, қизалоқ тўғри "Барби"лар томон йўл олди. Эҳтимол, у атлас кўйлакли кўғирчоқлар бор-

лигини билмас, деган ҳаёлда қўлимдаги кўғирчоқни кўрсатдим.

"Бундай кўғирчоқ ўйнамайман. Менга атлас кўйлақ кийиб юрадиган кишлоки қиз керакмас", тантиқланди қизалоқ. Унга нима дейишни билмай қолдим. Қизининг гапларидан хижолат бўлган она узр сўраб, "майли,

ўзингга ёққанини олақол", дея унинг ёнига борди.

Қизалоқдан хафа бўлмадим. Негаям хафа бўлай. Ўзимнинг болалигим ҳам арзон ва сифатсиз "Барби"лар орасида ўтган. Уларга миллий либосларимизни кийдириб бўлмасди. Ярашмаган ямоққа ўхшаб қоларди. Шу боис кўғирчоқларим учун

калта ва очик кўйлақлар тикардим. Чунки уларнинг кийимлари янги пайтида шундай эди-да. Баъзида катталар қиз бола бундай кулмайди, қиз бола бундай демайди, қиз бола бундай ўтирмайди, қиз бола бунақа кийинмайди, дея танбеҳ беришганида "Барби"ларга маза деб ўйлардим, уларга ҳавасим келарди.

Қарийб ўттиз йилдан бери қизларимиз "Барби"лар билан бирга улғаймоқда. Мен устоз журналистлар, ўқитувчи-мураббийлар, психологлар айтган гапларни такрорламоқчи эмасман. Ўйинчоқ дўконларимизда кошкўзи, юзидаги ҳаёси, ибоси, кийимлари ўзимизга – ўзбек қизларига ўхшаган кўғирчоқлар пайдо бўлишини истаيمان, холос.

Василабону
ҲАБИБУЛЛАЕВА,
"Оила ва жамият"
муҳбири

SURXONNING SEHRLI KUNLARI...

ЙЎЛДА

Ва ниҳоят қутилган кун келди. Сурхондарёга, бахшилар фестивалига бораман! Танишларимнинг «Термизга боришинг ўзи бўлмайди. 750 чақиримлик йўл дегани бу, қийналасан», деган гапларига эътибор бермай, фотоаппаратимни қўлга олдим-у, қайдасан, Сурхон дея йўлга отландим.

Тушдан сўнг Тошкент-Термиз йўналишида қатнайдиغان таксилардан бирига ўтирдим. Шаҳардан чиқишим билан баҳорий яшилликка бурканган далалар, қийғос гуллаган боғ-роғларнинг чиройидан руҳим яйради.

Жиззах, Сирдарё, Самарқанд, Қашқадарё вилоятларидан ўтиб, Термизга етиб келдим.

ИЛК ТААССУРОТЛАР...

Термиз халқаро аэропортида дунёнинг 86 давлатидан иштирок этиши қўйилган меҳмонларнинг 100 дан зиёди юқори савияда кутиб олинди. Қўлларига гул тутган миллий либослардаги йигит ва қизларимизнинг юзидаги табассуми, карнай-сурнай садоларининг қалбларни энттириувчи шўх-шўх навлари ҳар қандай меҳмонни ҳаяжонга солиши табиий эди. Дунёнинг турли давлат-

ларидан келган меҳмонлар Термиз шаҳридаги «Силк роуд», «Меридиан», «Хотел Сурхон» ва «Афрўз» меҳмонхоналарига жойлаштирилди.

Сурхон элига хос бўлган миллий муסיқаларнинг янграши, меҳмонларнинг юртимиз ёшлари билан завқ-шавқла рақсага тушишлари кишини ҳаяжонга солади. Зеро, санъат шу қадар кучга эгаки, у на тил ва на миллат

танлайди.

Она заминимизда етиштирилган бўғдой унидан тайёрланган нонларимиз, шарқона ширинликларимиз, миллий муסיқаларимиз ҳамма-ҳаммаси меҳмонлар учун ҳозирланган бўлиб, уларнинг юртимиздан бир олам таассуротлар билан қайтишига имкон яратди.

КУЧ – БИРЛИКДАДИР

Сурхондарёга келганимизга ҳам бир ҳафтадан ошди, – дейди Чирчик шаҳар «Сўғдиён» тожик миллий маданий маркази раиси Орзигул Абдурахмонова. – Ҳозир худди кадрдон уйимизда юргандек ҳис қиляпмиз. Фестивалга жуда катта тайёргарлик кўрилган. Ташкилий ишлар аъло даражада.

Ҳамма ёқ чиройли, тоза ва озода. Таомлари ҳам жуда яхши. Тошкент вилоятининг Оққўрғон, Паркент, Оҳангарон туманлари, Чирчик, Олмалик шаҳарларидан келган фольклор жамоалар билан биргаликда бошқа вилоятда яшовчи юртдошларимизнинг урф-одатлари билан яқиндан танишдик.

Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг Халқаро бахшичилик санъати фестивали очилишига бағишланган тантанали маросимдаги нутқини катта ҳаяжон

билан тингладим. Айниқса, давлатимиз

раҳбарининг «Агар биз бу ноёб санъатни сақлаб қолиш учун бугун барчамиз биргаликда ҳаракат қилмасак, эртага, афсуски, кеч бўлади, келгуси авлодлар, тарих бизни кечирмайди», деган сўзлари менга жуда қаттиқ таъсир қилди.

ДАВРИНГ КЕЛДИ, БАХШИЛАР!

– Халқаро бахшичилик санъати фестивалида «Малика айёр», «Алломиш» дostonларидан парча ва термалар ижро этдик. Кайфиятимиз аъло. Бахшичилик санъатига бевосита Президентимиз томонидан жуда катта эътибор қаратилётгани бизни беҳад қувонтиради, – дейди шерободлик бахши Майсара Раҳимова. – «Айни вақтда ҳозирги глобаллашув даврида, тижорат воситасига айланган «оммавий маданият», шоу-бизнеснинг салбий таъсири тобора кучайиб бораётган мураккаб замонда ҳар қандай миллий маданиятнинг булоғи бўлган фольклор санъатига эътибор ва қизиқиш, афсуски, сусайиб бораётгани ҳам сир эмас», деди Президентимиз фестивалнинг очилишига бағишланган тантанали маросимда. Ёшларимиз орасида номоддий маданий меросимиз ҳисобланган бахшичилик санъатига қизиқиш паслиги бор гап. Шу боис ҳам бахшичилик санъатини қизлар орасида ривожлантириб, ёшларга сабоқ беришни мақсад қилганман.

Бугун Сурхонда таралган юракларни сел қилгувчи оҳанглар бутун дунёга таралса, ажабмас! Зеро, Президентимиз айтганидек, бу – инсониятнинг болалик қўшиғидир.

Назира БОЙМУРОВА, журналист
Муаллиф олган суратлар

Oila va jamiyat
Ижтимоий-
сиёсий,
маънавий-
маърифий
газета

Обуна индекси – 176

МУАССИСЛАР:

Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси,
«Болалар ва оилаларни қўллаб-
қувватлаш» ассоциацияси
(Болалар жамғармаси) ва
«Соғлом авлод учун» халқаро
хайрия фонди

Бош муҳаррир: Воҳид ЛУҚМОНОВ

МАНЗИЛИМИЗ:

Тошкент – 100000.
Амир Темур кўчаси
1-тор кўча, 2-уй.

Қабулхона: (факс) 233-28-20,
Котибият: 233-04-35, 234-76-08

E-mail: oilavajamiyat@mail.ru

Web-site: oila-va-jamiyat.uz

Газета 2007 йил 11 январда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 0169 рақами билан рўйхатга олинган. Буюртма Г – 436. Формати А-3, ҳажми 3 табоқ. Адади – 5652. Баҳоси келишилган нархда.

Босишга топшириш вақти – 15:00 Топширилди – 15:00

Навбатчи: М. Тожимаматова
Мусаҳҳиҳ: С. Сайдалимов
Саҳифаловчи: А. Маликов

ISSN 2010-7609

Газета таҳририят компьютер марказида терилди ва саҳифаланди.

1 2 3 4 5